

D4.2 Extended Annex

1. S kakšnimi izzivi se občine najpogosteje srečujejo pri pripravi elaboratov presoje podnebne odpornosti, zlasti glede usklajevanja mnenj, noveliranja projektov in projektne dokumentacije, obsega dela, priprave obsežne dokumentacije, časovne stiske, obravnave projektov po načelu »case-by-case« ter zahtevnejšega prikaza podatkov, pri čemer je treba upoštevati tudi omejene kapacitete manjših občin?
2. Kako zagotoviti kakovostno pripravo dokumentov, ki bodo podpirali podnebno odpornost, kadar obstoječi dokumenti niso bili pripravljene z vidika podnebne odpornosti in se postopki že sedaj izvajajo počasi?
3. Kako se bo preverjala podnebna odpornost v sklopu gradbeno-prostorske zakonodaje (pridobivanje mnenj, izdaja gradbenih dovoljenj)?
4. Kako zagotoviti podnebno odpornost stanovanjskih objektov?
5. Kako lahko prenove objektov izvajamo na način, da so podnebno prijazne, na primer pri obnovi gasilskih domov v večfunkcionalne in podnebno odporne objekte?
6. Kako napisati projekt, ki bo vseboval elemente krepitve podnebne odpornosti?
7. Kdaj vedeti, ali pri prijavi dotičnega projekta dosegamo okoljske cilje?
8. Kako se izpolnijo obrazci za razpise?
9. Kaj natančno pomeni pojem »zeleno« ter kako je opredeljeno načelo »da se ne škoduje bistveno« (DNSH)? Kako naj se pravilno izpolni matrika za »zeleno proračunsko označevanje«?
10. Kakšna so pričakovanja ministrstva oziroma Evropske unije glede poročanja o podnebni odpornosti?
11. Kdaj in na kakšen način bodo objavljeni razpisi za črpanje sredstev iz aktualnega Podnebnega sklada, glede na to, da je Skupnost občin Slovenije maja 2025 v okviru delavnic »Sooblikujmo Podnebni sklad po meri občin« posredovala predloge občin na MOPE?
12. Kje pridobiti povratne informacije o tem, ali bo ukrep, naveden v prijavnem obrazcu, financiran iz Podnebnega sklada?
13. Kako lahko učinkovito podpremo lokalne skupnosti pri prepoznavanju finančnih priložnosti za izvajanje ukrepov prilagajanja?
14. Zakaj ni mogoče zagotoviti povračila škode, ki je zaradi neurij in toče nastala na strehi osnovne šole, iz sredstev za odpravo posledic naravnih nesreč?
15. Kako zagotoviti operativno izvajanje podnebnih tem na občini, kadar nihče od zaposlenih ni formalno pristojen za podnebne tematike?
16. Kako nameravamo v prihodnje zagotavljati zadostno število operativnih gasilcev, glede na to, da so večinoma prostovoljci in se njihova starostna struktura postopoma zvišuje?
17. Kdaj in v kakšnem obsegu bodo organizirana izobraževanja na temo DNSH?
18. Kaj prinaša (katere obveznosti) Podnebni zakon za občine?
19. Kaj prinaša občini oziroma regiji vključitev v »Misijo prilagajanja na podnebne spremembe« in kakšni so pogoji za vključitev?
20. Kako motivirati občanke in občane, da sami uvajajo prakse, ki spodbujajo prilagajanje na podnebne spremembe?
21. Zakaj betoniranje vodotokov ni primeren oziroma učinkovit protipoplavni ukrep?

I) Podnebna odpornost projektov in zakonodajni postopki

Vprašanje št. 1:

S kakšnimi izzivi se občine najpogosteje srečujejo pri pripravi elaboratov presoje podnebne odpornosti, zlasti glede usklajevanja mnenj, noveliranja projektov in projektne dokumentacije, obsega dela, priprave obsežne dokumentacije, časovne stiske, obravnave projektov po načelu »case-by-case« ter zahtevnejšega prikaza podatkov, pri čemer je treba upoštevati tudi omejene kapacitete manjših občin?

Odgovor na vprašanje št. 1:

Priprava elaboratov presoje podnebne odpornosti je za večino občin nov, kompleksen in interdisciplinaren proces. Ne zahteva le tehničnega znanja, temveč tudi razumevanje razlogov, zakaj podnebno preverjanje sploh izvajamo, in osnovnih pojmov, povezanih s podnebnimi dejavniki in tveganji. Eden prvih izzivov je zato že razumevanje namena podnebne presoje in ne gre za dodatno birokratsko oviro, temveč za orodje, ki pomaga zmanjševati škodo, stroške in tveganja v celotni življenjski dobi projekta.

V praksi se pojavljajo tudi dvomi ali zanikanje podnebnih sprememb, zlasti v smislu: »*Ali res vemo, da so podnebne spremembe posledica človeka?*«. Pomembno je poudariti, da za prilagajanje na podnebne spremembe to ni ključno vprašanje. Ne glede na to, kako posameznik razume vzroke, se posledice podnebnih sprememb v naravi že jasno kažejo: pogostejša neurja, vročinski valovi, suše, poplave, dvig morske gladine, sprememba vegetacije, ipd. Z vidika načrtovanja projektov je bistveno, da se z dejanskimi spremembami soočamo odgovorno, strokovno in dolgoročno. Prilagajanje na podnebne spremembe je zato smiselno ne glede na vzrok – tako kot se prilagajamo potresni nevarnosti ali eroziji, ne da bi razpravljali o tem, ali je vzrok človek, naravni procesi ali kombinacija obojega.

Drug pomemben izziv za občine, zlasti ob omejenih kadrovskih zmogljivostih, je dodatno administrativno breme priprave **elaboratov podnebne odpornosti**. Čeprav gre za zahtevno dokumentacijo, njen namen ni birokracija; elaborat omogoča, da so naložbe zasnovane tako, da v prihodnjih podnebnih razmerah delujejo zanesljivo, imajo manj škode in stroškov (npr. *okvare, izpadi, dražje vzdrževanje*) ter prinašajo več koristi skozi celoten življenjski cikel. S tem se zmanjša tveganje vlaganj v rešitve, ki bi lahko postale ranljive ali manj učinkovite.

Elaborati podnebne odpornosti morajo slediti metodologiji, kot jo npr. opredeljujejo [Smernice za krepitev podnebne odpornosti naložb](#)¹ (MKRR, 2023), kar pomeni:

- identifikacijo podnebnih spremenljivk in groženj,
- analizo občutljivosti projekta na posamezne podnebne grožnje,
- analizo izpostavljenosti lokacije projekta na sedanje in prihodnje podnebne grožnje,
- določitev omilitvenih in prilagoditvenih ukrepov za zagotavljanje odpornosti v celotni življenjski dobi projekta.

Če občina že v fazi načrtovanja projekta (npr. IDZ, IZP, DIIP, PIZ², ...) ne izvede elaborata podnebne odpornosti, se lahko zgodi, da je potrebno v kasnejših fazah projekta naknadno novelirati že izdelano projektno dokumentacijo. To posledično privede do časovne stiske in povečanja stroškov. Mnoge občine se z elaboratom podnebne odpornosti srečajo šele pri

1

https://evropskasredstva.si/app/uploads/2023/09/Smernice_za_krepitev_podnebne_odpornosti_verzija_1_7_9_2023.pdf

² IDZ (Idejna zasnova), IZP (Idejna zasnova za pridobitev projektnih in drugih pogojev), DIIP (Dokument identifikacije investicijskega projekta), PIZ (Predinvesticijska zasnova)

prijavi na razpis, ko je projekt že zgrajen na “*starih predpostavkah*”, ki ne vključujejo podnebnih tveganj.

Tretji izziv je pomanjkanje kadrovskih in analitičnih zmogljivosti, zlasti v manjših občinah. Analize podnebnih tveganj pogosto vključujejo poznavanje hidrologije, poplavne dinamike, meteoroloških projekcij, geologije ali upravljanja z vodami, kar presega kompetence občinskih oddelkov. Občine se zato zanašajo na zunanje izvajalce, vendar pogosto nimajo jasnega pregleda nad tem, kako globoka mora biti analiza. Dodatno breme predstavlja še dejstvo, da podnebne analize niso enotno standardizirane in niso sistematično vpete v postopke pridobivanja gradbenih in drugih dovoljenj.

Četrti izziv je povezava med analiza skladnosti z načelom **DNSH** (ang. “**Do No Significant Harm**” – **da se ne škoduje bistveno**) in **podnebno odpornostjo**. Skladnost z DNSH zahteva, da projekt ne povzroča bistvene škode nobenemu od šestih okoljskih ciljev EU: blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe, trajnostna raba in varstvo vodnih in morskih virov, prehod na krožno gospodarstvo, preprečevanje in nadzor onesnaževanja, varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in ekosistemov. S pomočjo elaboratov podnebne odpornosti dokazujemo skladnost z obema podnebnima ciljema.

Peti izziv je povezan s samo izdelavo elaboratov in sicer z razpoložljivostjo in kakovostjo podatkov. Elaborati podnebne odpornosti morajo temeljiti na dokazilih (ang. »*evidence-based*«), kar je ključno tudi za izpolnjevanje načela DNSH. Podatki, kot so poplavne karte, projekcije temperatur, analize površinskih vod, karte erozijske nevarnosti ali ocene izpostavljenosti prebivalstva, so pogosto razpršeni med različne institucije, ne upoštevajo podnebnih sprememb ali so premalo natančni. Neustrezna razpoložljivost podatkov otežuje izdelavo kakovostne ocene tveganj in pripravo omilitvenih ukrepov.

Šesti izziv je koordinacija med deležniki – projektanti, občinskimi oddelki, soglasodajalci, državnimi institucijami in lokalnimi skupnostmi. Ker gre za novo področje, je pogosto nejasno, kdo je odgovoren za posamezni del postopka. Zlasti zapleteno je usklajevanje podnebnih analiz z mnenji nosilcev urejanja prostora ter z vodno, naravovarstveno in gradbeno zakonodajo.

Sedmi izziv je vključevanje t.i. »na naravi temelječih rešitev« (ang. **nature-based solutions** – **NbS**). EU jih opredeljuje kot rešitve, ki izhajajo iz naravnih procesov, ter zagotavljajo okoljske, socialne in ekonomske koristi. Pri preverjanju kakovosti takšnih rešitev se kot priporočena referenca uporablja [IUCN Global Standard for NbS³](https://iucn.org/our-work/topic/iucn-global-standard-nature-based-solutions). Občine pogosto nimajo izkušenj z ocenjevanjem, ali predlagana NbS res prinaša koristi za ekosisteme in zmanjšuje tveganja (npr. obnova mokrišč, zelene površine za zmanjšanje toplotnega otoka, sonaravna ureditev vodotokov).

Osmi izziv so časovni roki razpisov, ki ne omogočajo poglobljenih analiz, če projekt v zadostni meri ni bil pripravljen vnaprej.

Ključna priporočila:

- vključiti podnebno odpornost že v najzgodnejšo fazo projektiranja,
- zagotoviti medsektorsko sodelovanje in strokovni nadzor,
- zbirati in uporabljati najnovejše podatke,
- izbirati NbS rešitve, kjer je smiselno,
- zagotoviti skladnost z DNSH (2024), podnebno odpornostjo (2023) in IZS smernicami (2025),
- pravočasna priprava (zlasti investicijskih) projektov.

³ <https://iucn.org/our-work/topic/iucn-global-standard-nature-based-solutions>

Vprašanje št. 2:

Kako zagotoviti kakovostno pripravo dokumentov, ki bodo podpirali podnebno odpornost, kadar obstoječi dokumenti niso bili pripravljene z vidika podnebne odpornosti in se postopki že sedaj izvajajo počasi?

Odgovor na vprašanje št. 2:

Pri pripravi dokumentov in projektov je ključno, da se podnebna odpornost ne obravnava kot povsem nova ločena plast dokumentacije, temveč kot nadgradnja obstoječih postopkov, dokumentov in projektov.

Prvi korak je realna presoja, kateri dokumenti so dejansko kritični z vidika podnebne odpornosti. Ni potrebno, da se vsi dokumenti enako poglobljeno prilagajajo. Smiselno je dati prednost tistim dokumentom, ki usmerjajo prostorski razvoj, investicije in upravljanje infrastrukture (npr. OPN, OPPN, OPVO, CPVO, CPS⁴, [Strategija razvoja turizma](#), večje projektne dokumentacije, projekti ključni za razvoj regije, ipd.). Na ta način se izognemo nepotrebemu širjenju obsega dela in se osredotočimo na dokumente z največjim vplivom.

Drugi korak je postopna nadgradnja obstoječih dokumentov, ne njihova popolna zamenjava. V praksi to pomeni, da se pri novelacijah, dopolnitvah ali novih fazah dokumentov sistematično dodajajo elementi podnebne odpornosti, kot so:

- osnovna identifikacija podnebnih tveganj,
- presoja ranljivosti,
- opredelitev ključnih prilagoditvenih ukrepov.

Takšen pristop je skladen s *Smernicami za krepitev podnebne odpornosti* in omogoča, da se zahteve uvajajo postopoma, brez potrebe po ponovnem odpiranju že zaključenih postopkov.

Tretji pomemben element je jasna in sorazmerna raven obravnave. Kakovost dokumenta ni odvisna od količine besedila ali števila prilog, temveč od tega, ali so podnebna tveganja ustrezno prepoznana in ali so predlagani ukrepi smiselni glede na obseg projekta. Manjši projekti ne potrebujejo enako podrobnih analiz kot veliki infrastrukturni posegi. Pristop »*case-by-case*« je zato nujen, vendar mora biti podprt z jasnimi notranjimi merili, da ne povzroča dodatnih zamud.

Četrti korak je izboljšanje kakovosti vhodnih podatkov in orodij. Kakovostna priprava dokumentov se bistveno izboljša, če imajo občine:

- dostop do preverjenih prostorskih podlag (npr. poplavne karte, karte plazov, karte vročinskih obremenitev),
- osnovne usmeritve, katere podatke uporabiti in kako jih razlagati,
- vzorčne strukture dokumentov ali kontrolne sezname.

Pri tem je pomembno, da občine uporabljajo enoten referenčni okvir, ki ga dajejo ključne smernice za pripravo dokumentacije: [Smernice za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023) in [Smernice organa upravljanja za uporabo načela, da se ne škoduje bistveno pri izvajanju Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji](#) (MKRR, 2024). Ti dokumenti pomagajo določiti, katere vsebine so nujne, kakšna dokazila so pričakovana in kako strukturirati presojo, da ne ostane na ravni opisov, temveč je utemeljena na podatkih in ukrepih.

⁴ OPN – občinski prostorski načrt, OPPN - občinski podrobni prostorski načrt, OPVO - Občinski program varstva okolja, CPVO - celovita presoja vplivov na okolje, CPS - celostna prometna strategija.

Za pridobivanje in analizo podatkov so na voljo tudi **državni podatkovni portali**, ki omogočajo dostop do okoljskih podatkov in ogroženih območij, npr. [Atlas okolja](#), [Atlas voda](#), različne evidence in pregledovalniki (npr. [Narcis](#)) ter tematski podatki o podnebnih spremenljivkah in trendih (npr. [Atlas podnebnih projekcij](#)). Uporaba teh virov omogoča kvalitetno, hitrejšo in bolj konsistentno pripravo dokumentov. Posebej je treba upoštevati, da podatki o ogroženih območjih (karte poplavnih in plazljivih območij) praviloma še ne upoštevajo podnebnih sprememb, zato je treba to upoštevati pri oceni podnebne odpornosti in pri načrtovanju zaščitnih ukrepov. Dodatno podporo pri pravilni uporabi metodologij, razumevanju pojmov in pripravi dokumentacije bodo zagotavljala tudi usposabljanja in aktivnosti v okviru Podnebne pisarne ter projekta LIFE4ADAPT.

Peti element je zgodnje vključevanje podnebnih vidikov v projektni proces. Največje zamude nastajajo, ko se podnebna odpornost preverja šele v poznih fazah, ko so prostorske in tehnične rešitve že določene. Če se osnovna vprašanja (izpostavljenost, ranljivost, možni ukrepi) odprejo že pri pripravi projektne naloge ali investicijskega programa, je kasnejše usklajevanje bistveno lažje in hitrejšo.

Šesti element je krepitev sodelovanja med pripravljavci dokumentov, projektanti, naročniki in ocenjevalci projektov, ki so prijavljeni na razpise. Ker gre za razmeroma novo področje, imajo različni deležniki pogosto različna pričakovanja glede obsega in globine obravnave. Redna komunikacija, usklajevanje pričakovanj in uporaba enotnih referenčnih smernic (DNSH, podnebna odpornost, tehnični standardi) zmanjšujejo število dopolnitev in novelacij dokumentov.

Nenazadnje je pomembno poudariti, da kakovostna priprava dokumentov, ki podpirajo podnebno odpornost, dolgoročno ne upočasnjuje postopkov, temveč jih poenostavlja. Dokumenti, ki že v osnovi upoštevajo podnebna tveganja, so bolj odporni na kasnejše spremembe, manj izpostavljeni zapletom v fazi soglasij in lažje prilagodljivi prihodnjim razmeram. Takšen pristop pomeni premik od reaktivnega odpravljanja posledic k preventivnemu upravljanju tveganj, kar je tudi temeljni namen prilagajanja na podnebne spremembe.

Vprašanje št. 3:

Kako se bo preverjala podnebna odpornost v sklopu gradbeno-prostorske zakonodaje (pridobivanje mnenj, izdaja gradbenih dovoljenj)?

Odgovor na vprašanje št. 3:

Trenutno v Sloveniji ni splošno uveljavljenega, enotnega postopka, po katerem bi se "podnebna odpornost" kot samostojen sklop sistematično preverjala neposredno v postopkih izdaje gradbenega dovoljenja. Podnebni vidiki se v gradbeno-prostorskih postopkih najpogosteje obravnavajo posredno, prek že obstoječih pravnih mehanizmov in preverjanj, predvsem:

- prek skladnosti s prostorskimi akti (npr. omejitve na poplavnih, plazovitih in drugih ogroženih območjih),
- prek pogojev in mnenj nosilcev urejanja prostora (npr. vode, varstvo narave, kulturna dediščina, infrastruktura),
- prek postopkov presoj vplivov na okolje (CPVO/PVO), kadar so zanje izpolnjeni pogoji (glede na zakonodajo na tem področju, je v teh postopkih treba preveriti tudi vplive z vidika podnebnih dejavnikov, podnebno odpornost tovrstnih projektov zahteva tudi [Podnebni zakon](#)).

To pomeni, da se pri izdaji gradbenega dovoljenja podnebna odpornost praviloma ne obravnava kot “nov, dodatni korak”, temveč se posamezni elementi odpornosti (npr. poplavna varnost, stabilnost terena, odvajanje in zadrževanje voda) preverjajo skozi obstoječe zahteve.

V praksi pa je najbolj sistematično in formalizirano preverjanje podnebne odpornosti trenutno povezano z odobritvijo financiranja projektov iz EU virov (npr. kohezija 2021–2027) in sorodnih mehanizmov. Tam sta pogosto obvezna:

- podnebno preverjanje / climate proofing v skladu s [Smernicami za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023) in
- preverjanje skladnosti z načelom DNSH po [Smernicah organa upravljanja za uporabo načela, da se ne škoduje bistveno pri izvajanju Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji](#) (MKRR, 2024)

Zato občine najpogosteje občutijo “novo zahtevo” za podnebno odpornost pri pripravi projektne dokumentacije za razpise, ne pa nujno pri sami izdaji gradbenega dovoljenja.

Poleg javnega (EU) financiranja pa se lahko podnebni vidiki vse pogosteje pojavljajo tudi prek zahtev financerjev, zlasti bank. V okviru evropskega okvira trajnostnih financ (npr. razvrščanje dejavnosti in naložb po Uredbi o taksonomiji ter povezane zahteve poročanja in upravljanja podnebnih tveganj) lahko banke pri kreditiranju ali presoji projektov zahtevajo dodatna pojasnila in dokazila: npr. kako je projekt izpostavljen fizičnim podnebnim tveganjem (poplave, vročina, suša), ali so tveganja ustrezno obvladana, ter ali so upoštevana načela, kot je DNSH. To ne pomeni, da je taksonomska “zelenost” vedno obvezen pogoj za kredit, pomeni pa, da je pri določenih projektih smiselno pričakovati več vprašanj in strožjo dokazno podlago glede odpornosti in okoljskih vidikov.

V prihodnje gre pričakovati, da se bo pod vplivom sistemskih zahtev in prakse obravnava podnebne odpornosti postopno vključila bolj v redne postopke, vendar to praviloma zahteva podzakonske akte, standarde ali jasnejša navodila, ne le splošno zakonsko zavezo.

Vprašanje št. 4:

Kako zagotoviti podnebno odpornost stanovanjskih objektov?

Odgovor na vprašanje št. 4:

Krepitev podnebne odpornosti stanovanjskih objektov je ključni element varnosti prebivalcev in dolgoročne trajnosti naselij. Podnebne spremembe vplivajo na stavbe na različne načine: povečana pogostost ekstremnih padavin, vročinski valovi, dvig povprečnih temperatur, pogostejša neurja, močnejši vetrovi, pojav toče, spremembe v vlagi, erozijski procesi, zemeljski plazovi ter pregrevanje urbanih območij. Zato prilagoditev stanovanjskih objektov zahteva celovit pristop, ki vključuje tako arhitekturne kot gradbeno-fizikalne ukrepe ter ukrepe na ravni parcele in širšega območja.

Poleg ocene občutljivosti stanovanjskih objektov na podnebne grožnje je treba oceniti tudi tveganja zaradi lokacije, kar pomeni preveriti poplavno nevarnost, izpostavljenost neurjem, možnost erozije in zemeljskih plazov, požarno ogroženost (zlasti na stiku naselij z naravnim okoljem) ter vpliv vročinskih valov in povečanih toplotnih obremenitev v bolj pozidanih območjih (toplotni otok). [Smernice za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023) poudarjajo, da mora biti ocena tveganj osnova za izbiro ukrepov.

Pri zagotavljanju podnebne odpornosti je z vidika poplavne in plazljive nevarnosti praviloma najbolj učinkovit in dolgoročno stroškovno najugodnejši pristop izogibanje umeščanja stanovanjskih objektov na ogrožena območja – torej ustrezna izbira lokacije, omejevanje nove pozidave na območjih visoke poplavne nevarnosti ali nestabilnih pobočij ter upoštevanje prostorskih omejitev in strokovnih podlag.

V poplavno ogroženih območjih je nujno predhodno zagotoviti protipoplavne ukrepe, ki upoštevajo tudi podnebne projekcije (večji obseg in pogostost ekstremnih dogodkov). Ukrepi naj praviloma naslovijo širše območje/porečje ter v čim večji meri temeljijo na naravi temelječih rešitvah – NbS (povečanje poplavnih površin in revitalizacija vodotokov gorvodno, zadrževanje in upočasnjevanje odtoka, ureditev zadrževalnikov ali zadrževalnih površin, ponikanje in zelena infrastruktura v urbanem prostoru). Tudi individualni ukrepi (npr. višje kote pritličja, dvig tehničnih prostorov nad nivo poplav, povratne lopute, vodotesni detajli, varno odvajanje meteornih voda) ne smejo poslabšati poplavne nevarnosti na širšem območju (npr. s preusmerjanjem voda na sosednje parcele ali z zmanjševanjem razlivnih površin).

Veliko obstoječih legalno zgrajenih objektov se nahaja na ogroženih območjih. Potrebno je lastnike o tem obvestiti in ozavestiti o možnih prilagoditvenih ukrepih z namenom zmanjšanja škode (npr. prestavitev naprav večjih vrednosti v zgornja nadstropja, redno pregledovanje in čiščenje jaškov, samovarovalni ukrepi, ipd.).

Pri stanovanjskih objektih na pobočjih ali na območjih z nestabilnimi geološkimi razmerami je treba posebej obravnavati tveganje erozije in zemeljskih plazov, ki se lahko zaradi intenzivnejših padavin in hitrejših sprememb vlažnosti tal zaradi podnebnih sprememb poveča. Pomembni so: ustrezna geomehanska presoja, pravilna zasnova temeljenja, stabilizacija brežin ter predvsem urejanje površinskih in zalednih voda (odvodnjavanje, prestrezni jarki, drenaže), saj je voda pogosto sprožilni dejavnik plazov. Enako velja za preprečevanje erozije na parceli (npr. vegetacijska zaščita tal, preprečevanje koncentriranega odtoka, omejevanje golih površin, urejanje opornih struktur tam, kjer je to potrebno). Tudi tu je ključno načelo, da ukrepi ne prenašajo tveganj na sosednja zemljišča ali nižje ležeče dele naselja.

Z upravljanjem poplavne nevarnosti in nevarnosti zaradi zemeljskih plazov je tesno povezano upravljanje meteorne vode na parceli. Namesto hitrega odvajanja v javno kanalizacijo se spodbuja zadrževanje, ponikanje in uporaba zadrževalnikov. Rešitve, kot so ponikovalnice, zeleni jarki, zadrževalniki ali gramozni filtri, zmanjšujejo obremenitev komunalne infrastrukture, zmanjšujejo nevarnost lokalnega zastajanja vode ter izboljšujejo vodno bilanco.

Drugi sklop ukrepov se nanaša na vročinske obremenitve. Stanovanjski objekti se morajo ustrezno senčiti z naravnimi ali tehničnimi sistemi. Naravne rešitve, kot so zasajena drevesa, zelene strehe in zelene fasade, zmanjšujejo temperaturo okolice, izboljšujejo mikroklimo in zmanjšujejo rabo energije. Te rešitve so skladne z definicijo naravi temelječih rešitev (NbS) po Evropski komisiji, njihovo kakovost pa je mogoče preveriti z IUCN standardom. Tehnični ukrepi vključujejo žaluzije, strešne previse ter uporabo materialov z visokim odbojem svetlobe oz. albedom (npr. fasade, strehe in utrjene površine), skupaj z učinkovitim prezračevanjem in pasivnimi ukrepi za zmanjšanje pregrevanja.

Tretji sklop obravnava gradbeno-fizikalno in konstrukcijsko odpornost. Zaradi pogostejših ekstremov se spreminja dinamika obremenitev na konstrukcijo in ovoju stavbe: poleg višjih temperatur so pomembni tudi neurja, veter, nalivi in toča. Priporočljivo je uporabljati materiale z večjo UV odpornostjo, odpornejše fasadne in strešne sisteme ter konstrukcijske rešitve, ki upoštevajo večje vetrne obtežbe, možnost zamakanja ob nalivih ter odpornost strešnih kritin in zunanjih elementov na točo. Posebno pozornost je smiselno nameniti

detajlom (pritrditev kritine, obrobe, žlebovi, zunanje žaluzije, okna), saj se prav tam škoda pogosto začne. [Smernica za prilagajanje \(IZV. 2025\)](#) navaja, da naj bodo konstrukcije projektirane tako, da upoštevajo pričakovane podnebne spremembe za naslednjih 50 let, kar vključuje višje temperaturne obremenitve, obtežitve vetra in vlage ter večjo verjetnost ekstremnih dogodkov.

Podnebna odpornost stanovanjskih objektov je tesno povezana z DNSH načelom. Projekti morajo izkazati, da ukrepi ne povzročajo škode drugim okoljskim ciljem – npr. z uporabo ustreznih ne toksičnih materialov v opreми, zagotavljanjem oz. ohranjanjem biotske raznovrstnosti pri umeščanju objekta ter trajnostnim upravljanjem z vodo (uporaba sistemov za varčnejšo rabo vodov, ustrezno odvajanje in čiščenje odpadne vode).

V obalnih območjih je treba pri podnebni odpornosti stanovanjskih objektov posebej upoštevati tudi dvig morske gladine ter s tem povezano obalno poplavno nevarnost, zlasti v kombinaciji z nevihtnimi valovi in visokimi plimami. Poleg neposredne poplavne nevarnosti je pomemben tudi vpliv na komunalne sisteme: ob visokih morskih vodah lahko pride do vdora morske vode v kanalizacijske sisteme (povratni tokovi, prelivanje, povečane obremenitve črpališč) ter do vplivov na vodovodne sisteme (npr. posredno prek vpliva na zaledne vodne vire ali skozi dotok slane vode v občutljive dele sistema, kjer so prisotni puščanje ali neustrezni materiali). Ukrepi lahko vključujejo kombinacijo prostorskih omejitev, ustreznih višin objektov, protipovratnih zaščit, vodotesnih detajlov ter sistemskih rešitev na nivoju komunalne infrastrukture.

Vprašanje št. 5:

Kako lahko preнове objektov izvajamo na način, da so podnebno prijazne, na primer pri prenovi gasilskih domov v večfunkcionalne in podnebno odporne objekte?

Odgovor na vprašanje št. 5:

Podnebno prijazna prenova objektov pomeni več kot zgolj energetska sanacija ali zamenjavo opreme. Gre za celovit pristop, pri katerem se objekt prilagodi dejanskim in pričakovanim podnebnim razmeram, hkrati pa se izboljša njegova funkcionalnost, varnost in uporabnost za skupnost. Pri gasilskih domovih je to še posebej pomembno, saj ti objekti niso le del delovne infrastrukture, temveč pogosto tudi središče lokalnega družbenega dogajanja in ključni elementi odziva v kriznih razmerah.

Prvi korak pri podnebno prijazni prenovi je razumevanje podnebnih tveganj na lokaciji objekta. To vključuje presojo izpostavljenosti poplavam, ekstremnim padavinam, vročinskimi valovom, vetru, neurjem ali morebitni požarni ogroženosti. Prenova mora izhajati iz teh tveganj in ne zgolj iz tehničnega stanja stavbe. *Smernice za krepitev podnebne odpornosti* poudarjajo, da je zgodnje upoštevanje podnebnih dejavnikov ključno za izbiro ustreznih ukrepov in preprečevanje kasnejših dragih popravkov.

Eden od pomembnih vidikov odpornosti pri prenovi objektov kot je gasilski dom je odpornost objekta na vročino in ekstremne vremenske razmere. Gasilci morajo delovati v zahtevnih pogojih, zato morajo gasilski domovi zagotavljati ustrezno notranje okolje tudi ob vročinskih valovih ali izpadih energije. To pomeni učinkovito senčenje, naravno ali pasivno hlajenje, dobro prezračevanje, toplotno stabilno ovojnico stavbe ter uporabo materialov, ki so odporni na UV sevanje, vlago, veter in točo. Pri strešnih in fasadnih elementih je smiselno izbirati rešitve, ki zmanjšujejo tveganje poškodb ob neurjih in omogočajo hitro obnovo.

Drugi pomemben vidik se nanaša na upravljanje z vodo. Podnebno prijazna prenova mora vključevati rešitve za zadrževanje in upočasnjevanje odtoka meteorne vode (npr. zeleni pasovi, zadrževalniki, prepustne površine), saj to zmanjšuje obremenitev kanalizacije in poplavno nevarnost v okolici objekta. Pri gasilskih domovih je dodatna prednost možnost ponovne uporabe zbrane vode (npr. za tehnične namene, čiščenje ali intervencije), kjer je to izvedljivo in varno.

Tretji pomemben vidik je večfunkcionalnost objekta. Prenovljen gasilski dom lahko poleg osnovne operativne funkcije služi tudi kot prostor za usposabljanja, srečanja, delavnice, namenski prostor za različna društva, začasno zatočišče ob izrednih dogodkih ali kot podporna točka ob nesrečah (npr. zbirno mesto, informacijska točka, razdelilnica materiala za občane (npr. protipoplavne vreče), hladilni prostor ob vročinskih valovih). Takšna večnamenskost povečuje družbeno odpornost in upravičenost naložbe, saj objekt koristi širši skupnosti tudi izven intervencij.

Četrty element je energetska in operativna samooskrba. Uporaba obnovljivih virov energije (npr. sončne elektrarne z možnostjo hranilnikov energije) lahko gasilskemu domu zagotovi delno ali popolno delovanje tudi v primeru motenj v omrežju. To je pomembno z vidika podnebne odpornosti, saj se ob ekstremnih dogodkih pogosto pojavljajo tudi izpadi energije.

Pri vseh prenovah je treba upoštevati tudi okoljske cilje DNSH: prenova ne sme povzročati znatne škode okolju (npr. poslabšanja stanja voda, povečanja onesnaževanja ali posegov v naravne habitate). To pomeni premišljeno izbiro materialov, omejevanje negativnih vplivov med gradnjo ter dolgoročno vzdržno upravljanje objekta. Čeprav bistveni prispevek po EU taksonomiji pri tovrstnih projektih pogosto ni obvezen, je smiselno, da se projektne rešitve tem merilom vsaj približajo, saj to povečuje kakovost in odpornost naložbe.

Na koncu je pomembno poudariti, da podnebno prijazna prenova ne pomeni nujno večjih stroškov, temveč predvsem boljše zasnovo. Če so podnebni vidiki vključeni že v fazi načrtovanja, je prenova praviloma učinkovitejša, objekt pa dolgoročno cenejši za vzdrževanje in uporabo. Kadar občine ali upravljavci niso prepričani, kako podnebno odpornost ustrezno vključiti, je priporočljivo sodelovanje s strokovnjaki ter uporaba podpore in usmeritev, ki jih nudi tudi Podnebna pisarna in projekti, kot je LIFE4ADAPT.

II) Projektna priprava in poročanje

Vprašanje št. 6:

Kako napisati projekt, ki bo vseboval elemente krepitve podnebne odpornosti?

Odgovor na vprašanje št. 6:

Projekt, ki učinkovito vključuje elemente krepitve podnebne odpornosti, ni nujno bolj zapleten ali obsežnejši, mora pa biti drugače strukturiran. Ključno je, da podnebna odpornost ni dodatek na koncu prijave, temveč logičen del razmisleka od samega začetka – od razumevanja problema do izbire rešitev in dokazovanja njihove ustreznosti.

Prvi korak je, da projekt jasno izhaja iz lokalnih podnebnih tveganj. To pomeni, da pripravljavec projekta najprej preveri, katera tveganja so za območje projekta dejansko relevantna (npr. poplave, ekstremne padavine, vročinski valovi, suša, neurja, veter, požar v naravi, plazovi). Pri tem se je smiselno opreti na obstoječe podatkovne podlage (npr. državne karte ogroženosti, ocene tveganja za nesreče, podnebne podatke) in na lokalne

izkušnje. Projekt mora pokazati, da tveganja niso obravnavana splošno, ampak konkretno in prostorsko utemeljeno.

Drugi korak je jasna povezava med tveganjem in rešitvijo. Dober projekt ne našteva ukrepov na splošno, temveč za vsako ključno tveganje pojasni:

- zakaj je to tveganje pomembno za projekt,
- kako bi lahko vplivalo na njegovo delovanje ali uporabnike,
- kateri ukrepi tveganje zmanjšujejo ali obvladujejo.

To je jedro podnebne odpornosti (ang. »*climate proofing*«): pokazati, da projekt ne bo le deloval danes, temveč bo funkcionalen tudi ob spremenjenih podnebnih razmerah v prihodnosti.

Tretji korak je vgradnja ukrepov v projektno zasnovo, ne le v opis. Elementi podnebne odpornosti morajo biti razvidni iz projektne logike in dokumentacije (npr. zasnova objekta, ureditev zunanjih površin, izbor materialov, upravljanje vode, senčenje, večnamenskost prostorov, redundanca sistemov). Tu je pomembno, da so ukrepi realistični, sorazmerni obsegu projekta in tehnično izvedljivi. Naravi temelječe rešitve (NbS) so pogosto dobra izbira, kadar so smiselne glede na prostor in funkcijo, njihova kakovost pa se lahko utemelji tudi s sklicem na IUCN standard.

Četrti korak je povezava s pričakovani razpisov in smernic. Pri projektih, financiranih iz EU ali nacionalnih podnebno usmerjenih virov, je treba pokazati skladnost z:

- načeli podnebne odpornosti (glej [Smernice za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023),
- ter z načelom DNSH (ne povzročanja znatne škode okoljskim ciljem, glej [Smernice organa upravljanja za uporabo načela, da se ne škoduje bistveno pri izvajanju Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji](#) (MKRR, 2024).

Pomembno je razumeti, da pri kohezijski politiki praviloma ni nujno dokazovati bistvenega prispevka po EU taksonomiji, je pa zelo koristno, če se projekt njenim tehničnim merilom približa kot referenčnemu okviru, saj to izboljša kakovost utemeljitve in verodostojnost projekta.

Peti korak je dokazljivost in sledljivost. Dober projekt že v fazi prijave pokaže, kako bo mogoče dokazati, da so ukrepi za podnebno odpornost dejansko izvedeni. To pomeni, da je za ključne ukrepe jasno:

- kje so opredeljeni (npr. v projektne dokumentaciji),
- kdaj se preverjajo (med gradnjo, ob prevzemu, v obratovanju),
- s kakšnimi dokazili (načrti, tehnične rešitve, fotografije, zapisniki, načrti upravljanja).

Cilj ni dodatna administracija, ampak jasen in pregleden "sled" od ideje do izvedbe.

Šesti korak je realistična komunikacija koristi. Projekt naj jasno pove, kaj pridobijo uporabniki in skupnost: večjo varnost, manj škode ob ekstremnih dogodkih, boljše bivalne pogoje, manjše stroške vzdrževanja, večjo zanesljivost delovanja. Takšna razlaga je pomembna tako za ocenjevalce kot za lokalno javnost.

Če pripravljavci pri tem niso prepričani, kako daleč iti ali kako pravilno strukturirati podnebno odpornost, je priporočljivo poiskati pomoč. Podnebna pisarna lahko nudi osnovne usmeritve, razlago pojmov in logike zahtev, projekt LIFE4ADAPT pa nadgradnjo znanja, primere dobrih praks in podporo pri zahtevnejših vprašanjih. Pri tehnično zahtevnih projektih pa je ključno

tudi sodelovanje s strokovnjaki (projektanti, hidrologi, naravovarstveniki, gradbenimi inženirji).

Na kratko: projekt, ki krepi podnebno odpornost, je projekt, ki izhaja iz lokalnih tveganj, ima jasno logiko ukrepov, jih vgradi v zasnovo, jih zna utemeljiti in dokazati ter jih razume kot dolgoročno naložbo v varnost in kakovost prostora – ne kot formalno zahtevo razpisa.

Vprašanje št. 7:

Kdaj vedeti, ali pri prijavi dotičnega projekta dosegamo okoljske cilje?

Odgovor na vprašanje št. 7:

Pri prijavi projekta je pomembno ločiti dve ravni: (1) ali projekt ne povzroča znatne škode okoljskim ciljem (DNSH), kar je pri številnih razpisih obvezno, in (2) ali projekt poleg tega tudi prispeva k okoljskim ciljem (npr. blaženju ali prilagajanju), kar je v nekaterih shemah dodatna prednost, v okviru kohezijske politike pa praviloma ni nujno zahtevano v smislu »bistvenega prispevka« po taksonomiji. V praksi boste vedeli, da ste "na dobri poti", ko imate jasno razvidno (in utemeljeno), kako projekt obravnava okoljske cilje in s čim to dokazujete.

Najprej je treba preveriti skladnost z načelom DNSH, ki se nanaša na šest okoljskih ciljev: blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe, trajnostna raba in varstvo vodnih in morskih virov, prehod na krožno gospodarstvo, preprečevanje in nadzor onesnaževanja ter varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in ekosistemov. Projekt je z vidika DNSH ustrezno zasnovan takrat, ko je za relevantne cilje razvidno, da projekt teh ciljev ne poslabšuje (npr. ne povzroča poslabšanja stanja voda, ne povečuje onesnaževanja, ne povzroča neto izgube habitatov ipd.) in ko so predvideni omilitveni ukrepi tam, kjer so tveganja prepoznana.

Drugi korak je, da preverite, ali projekt (poleg "ne škodovanja") tudi smiselno prispeva k enem ali več okoljskim ciljem, kar je pogosto razvidno iz merljivih rezultatov. To lahko pomeni npr. zmanjšanje ranljivosti na poplave ali vročino (prilagajanje), zmanjšanje rabe energije ali emisij (blaženje), izboljšanje upravljanja meteorne vode (vode), več zelene infrastrukture in ekosistemskih storitev (biodiverziteta), ali zmanjšanje uporabe materialov/odpadkov (krožnost). Ključ je, da učinke opišete konkretno in po možnosti podprete z indikatorji ali dokazili (tudi preprostimi, a jasnimi).

Pri zahtevnejših projektih je smiselno uporabiti tudi EU taksonomijo kot referenčni okvir, čeprav bistveni prispevek po taksonomiji v koheziji praviloma ni obvezen. Delegirani akti taksonomije določajo tehnična merila (npr. kaj se šteje kot "podnebno odporno", "energetsko učinkovito", "vodno vzdržno"), kar lahko pomaga pri bolj jasni utemeljitvi in pri izbiri projektnih rešitev. Tudi če se projekt formalno ne deklarira kot taksonomsko skladen, je približevanje tem merilom pogosto koristno, ker izboljša kakovost zasnove in argumentacijo v prijavi.

Če pri presoji niste sigurni, je priporočljivo, da se obrnete na strokovnjake (npr. s področja okolja, voda, narave, gradbene fizike, projektiranja), saj se pravilnost pogosto odloča na detajlih projekta in lokalnih pogojih. V splošnem smislu, zlasti glede razumevanja metodologije, pojmov in pričakovanj razpisov, pa se lahko obrnete tudi na Podnebno pisarno in podporne aktivnosti v okviru projekta LIFE4ADAPT, ki lahko pomagajo pri usmeritvah in razlagi, kako okoljske cilje in odpornost v prijavi utemeljiti jasno in skladno s smernicami.

Vprašanje št. 8:

Kako se izpolnijo obrazci za razpise?

Odgovor na vprašanje št. 8:

Izpolnjevanje razpisnih obrazcev je pogosto zaznano kot administrativna naloga, vendar je v resnici ključen del uspešne prijave. Obrazci niso le formalnost, temveč glavni način, kako ocenjevalci razumejo projekt, njegove cilje, tveganja in utemeljenost financiranja. Najpogostejša napaka je, da se obrazci izpolnjujejo ločeno od vsebine projekta; v praksi pa je bistveno, da obrazci sledijo isti logiki kot projektna zasnova.

Prvi korak je, da se obrazci berejo v povezavi z razpisno dokumentacijo. Pred izpolnjevanjem je nujno preveriti, kateri deli so vsebinsko ključni (npr. opis projekta, tveganja, trajnost, podnebna odpornost, DNSH) in kateri so predvsem administrativni. Smiselno je tudi preveriti, ali so v razpisu navedena dodatna pojasnila ali vprašanja in odgovori (ang. Q&A), saj ti pogosto razjasnijo, kaj ocenjevalci dejansko pričakujejo.

Drugi korak je doslednost odgovorov. Podatki, cilji in opisi v obrazcih morajo biti med seboj skladni in skladni tudi s prilogami (projektna dokumentacija, investicijski dokumenti, elaborati). Če se npr. v enem delu omenja poplavna ogroženost ali vročinski stres, mora biti to smiselno povezano tudi z opisanimi ukrepi v drugih delih obrazca. Ocenjevalci zelo hitro zaznajo, če so odgovori generični ali med seboj neuskklajeni.

Tretji korak je konkretnost in prilagojenost projektu. Obrazcev ni smiselno izpolnjevati s splošnimi opisi ali "kopiranimi" besedili. Pri vprašanjih, ki se nanašajo na podnebno odpornost, trajnost ali tveganja, je vedno bolje:

- navesti konkretno tveganje (npr. poplavna nevarnost, vročinski valovi, neurja),
- pojasniti, zakaj je relevantno za ta projekt in lokacijo,
- opisati konkretne ukrepe, ki so vključeni v zasnovo.

To velja tudi za obrazce, kjer se zahteva izpolnitev matrik ali tabel (npr. ang. *climate proofing* ali DNSH): kratki, jasni in projektno specifični odgovori so praviloma bolj prepričljivi kot dolgi splošni opisi.

Četrty korak je razumevanje namena vprašanj, ne zgolj njihovega besedila. Veliko vprašanj v obrazcih se na videz ponavlja (npr. opis ciljev, prispevek k razpisnim prioritetam, trajnost), vendar vsako cilja na nekoliko drug vidik. Pri tem pomaga, da si pripravljavec zastavi vprašanje: Kaj želi ocenjevalec s tem vprašanjem preveriti? Tako se izogneš ponavljanju istih stavkov in odgovore vsebinsko nadgradiš.

Peti korak je preverjanje dokazljivosti navedb. V obrazce je smiselno zapisati le tisto, kar je mogoče tudi podpreti s prilogami ali izvedbo v praksi. Če npr. navedete, da projekt vključuje podnebno odporne rešitve, mora biti to razvidno tudi iz projektne dokumentacije ali načrtovanih ukrepov. S tem se izognete kasnejšim dopolnitvam ali težavam pri nadzoru.

Če pripravljavci niso prepričani, kako določen del obrazca izpolniti ali kako globoko iti z razlago, je priporočljivo poiskati podporo. Podnebna pisarna lahko pomaga pri razumevanju pojmov, logike razpisnih zahtev in osnovnih pričakovanj glede podnebne odpornosti in DNSH, projekt LIFE4ADAPT pa nudi nadgradnjo znanja, primere dobrih praks in usmeritve za zahtevnejše primere. Pri tehnično zahtevnih vsebinah je smiselno vključiti tudi strokovnjake (projektante, inženirje, naravovarstvenike), da so odgovori strokovno utemeljeni.

Na kratko: obrazci za razpise so uspešno izpolnjeni takrat, ko so jasni, dosledni, projektno specifični in povezani z dejansko zasnovo projekta. Dobro izpolnjen obrazec ne poskuša "olepšati" projekta, temveč ga razumljivo in verodostojno predstavi tistim, ki o financiranju odločajo.

Vprašanje št. 9:

Kaj natančno pomeni pojem »zeleno« ter kako je opredeljeno načelo »da se ne škoduje bistveno« (DNSH)? Kako naj se pravilno izpolni matrika za »zeleno proračunsko označevanje«?

Odgovor na vprašanje št. 9:

Pojem »zeleno« v kontekstu občinskih projektov in evropskega financiranja izhaja iz treh ključnih dokumentov: [Zelenega dogovora EU](#), [Uredbe o taksonomiji](#)⁵ in [DNSH smernic](#). Čeprav imajo različen namen, skupaj določajo okvir za trajnostno načrtovanje.

Zeleni dogovor EU opredeljuje strateško usmeritev EU k okoljsko trajnostnemu razvoju: zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, varstvo ekosistemov, prehod na krožno gospodarstvo in zmanjšanje podnebnih tveganj. V tem smislu so »zeleni« projekti tisti, ki prispevajo k zmanjševanju okoljskih pritiskov in krepitvi odpornosti na podnebne spremembe.

Uredba o taksonomiji določa, katere naložbe se štejejo kot okoljsko trajnostne. Uredba določa, naj EU in države članice EU pri odločanju, ali je gospodarska dejavnost okoljsko trajnostna, uporabijo naslednja merila:

- bistveno prispeva k enemu ali več okoljskih ciljev, določenih v uredbi,
- ne škoduje bistveno nobenemu od teh okoljskih ciljev,
- se izvaja v skladu z minimalnimi zaščitnimi ukrepi, določenimi v uredbi,
- izpolnjuje tehnična merila za pregled, ki jih je Evropska komisija določila v skladu z uredbo.

Za namen uredbe, so okoljski cilji:

- ublažitev podnebnih sprememb;
- prilagajanje podnebnim spremembam,
- trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov,
- prehod na krožno gospodarstvo,
- preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja,
- varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov.

Uredba določa korake, ki jih mora opraviti gospodarska dejavnost, da znatno prispeva h kateremu koli od teh ciljev ali da ne naredi znatne škode.

Uredba zahteva, da Komisija določi seznam okoljsko trajnostnih dejavnosti z opredelitvijo tehničnih meril za pregled za vsak okoljski cilj. Ta merila so vzpostavljena z delegiranimi akti.

- Delegirani akt za podnebje (Delegirana uredba (EU) 2021/2139) vključuje tehnična merila za pregled gospodarskih dejavnosti, ki bistveno prispevajo k ciljem ublažitve podnebnih sprememb in prilagajanja podnebnim spremembam. Uporablja se od 1. januarja 2022. Delegirana uredba (EU) 2023/2485 spreminja Delegirani akt o podnebjju in določa dodatna tehnična merila za določanje pogojev, pod katerimi nekatere gospodarske dejavnosti veljajo za bistveno prispevajoče k blažitvi

⁵ Uredba (EU) 2019/2088

podnebnih sprememb ali prilagajanju podnebnim spremembam, in za ugotavljanje, ali te dejavnosti ne povzročajo večje škode kateremu koli drugemu okoljskemu cilju. Uporablja se od 1. januarja 2024.

- Delegirani akt o razkritjih (Delegirana uredba (EU) 2021/2178) dopolnjuje člen 8 uredbe o taksonomiji. Določa vsebino, metodologijo in predstavitev informacij, ki jih morajo razkriti finančna in nefinančna podjetja v zvezi z deležem okoljsko trajnostnih gospodarskih dejavnosti v njihovem poslovanju, naložbah ali posojilnih dejavnostih. Uporablja se od 1. januarja 2022.
- Dopolnilni delegirani akt o podnebnju (Delegirana uredba (EU) 2022/1214) spreminja Delegirani uredbi (EU) 2021/2139 in (EU) 2021/2178, tako da pod strogimi pogoji vključuje posebne dejavnosti jedrske in plinske energije na seznam gospodarskih dejavnosti ki jih zajema taksonomija EU. Merila za posebne plinske in jedrske dejavnosti so v skladu s podnebnimi in okoljskimi cilji EU in bodo pomagala pospešiti prehod s trdnih ali tekočih fosilnih goriv, vključno s premogom, k podnebno nevtralni prihodnosti. Uporablja se od januarja 2023.
- Okoljski delegirani akt (Delegirana uredba (EU) 2023/2486) vzpostavlja tehnična merila za določanje pogojev, pod katerimi se gospodarska dejavnost šteje za pomembno prispeva k trajnostni rabi in varstvu vodnih in morskih virov, do prehoda na krožno gospodarstva, za preprečevanje in nadzor onesnaževanja ali za zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti in ekosistemov ter za ugotavljanje, ali ta gospodarska dejavnost ne povzroča pomembne škode kateremu koli drugemu okoljskemu cilju. Spreminja tudi Delegirani akt o razkritjih (glej zgoraj) glede posebnih javnih razkritij za te gospodarske dejavnosti. Uporablja se od 1. januarja 2024.

V okviru Evropske kohezijske politike (ki financira občinske investicije) bistveni prispevek projekta k okoljskim ciljem ni obvezen pogoj. Obvezna sta le skladnost z načelom DNSH (da se ne škoduje bistveno) in podnebna odpornost. Prav tako pripravljavcem projektov, financiranih iz Programa kohezijske politike, ni treba upoštevati tehničnih meril za pregled iz zgoraj navedenih delegiranih aktov, da bi utemeljili skladnost z načelom DNSH, vendar se njihova uporaba pri načrtovanju projektov ter pri ocenjevanju skladnosti z načelom DNSH močno spodbuja.

Elaborat skladnosti z DNSH ali v nekaterih primerih le izpolnitev obrazca oz. matrike DNSH v sklopu razpisne dokumentacije je instrument za to dokazovanje skladnosti projekta z načelom DNSH. Izpolni se tako, da občina:

- opredeli vplive ukrepa na vsak okoljski cilj,
- navede možna tveganja,
- določi omilitvene ukrepe,
- poda jasen zaključek o skladnosti.

DNSH matrika oz elaborat skladnosti projekta z načelom DNSH morata biti skladna s [Smernicami organa upravljanja za uporabo načela, da se ne škoduje bistveno pri izvajanju Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji](#) (MKRR, 2024)⁶.

Pri zasnovi projektov naj se v čim večji meri vključuje ukrepe na področju:

- razvoja zelene infrastrukture in na naravi temelječih rešitev (NbS),
- ohranjanja in renaturacije vodnih teles,
- zmanjšanje rabe fosilnih goriv.

EU pri opredeljevanju NbS uporablja svojo definicijo, ki naravi temelječe rešitve opredeljuje kot rešitve, ki so navdihnjene in podprte z naravo ter hkrati krepijo odpornost, zmanjšujejo tveganje in prinašajo okoljske ter socialne koristi. Za preverjanje kakovosti takih rešitev pa

⁶ https://evropeksredstva.si/app/uploads/2024/07/Smernice_DNSH_junij2024_verzija2_0.pdf

je priporočljivo upoštevati tudi IUCN Global Standard, saj zmanjša tveganje napačne interpretacije ali »greenwashinga«.

Ključno:

- »zeleni« projekti so tisti projekti, ki prispevajo k zmanjševanju okoljskih pritiskov in krepitvi odpornosti na podnebne spremembe.
- Elaborati podnebne odpornosti in skladnosti z DNSH niso zgolj formalnost, ampak dokazilo, da projekt ne povzroča bistvene škode okolju in je odporen na podnebne spremembe.

Vprašanje št. 10:

Kakšna so pričakovanja ministrstva oz. Evropske unije glede poročanja o podnebni odpornosti?

Odgovor na vprašanje št. 10:

Pri poročanju o podnebni odpornosti je pomembno poudariti, da v praksi ni enotnega, podrobno standardiziranega sistema poročanja, ki bi veljal za vse projekte enako. Obseg in način poročanja sta zato praviloma odvisna od konkretnega vira financiranja in zahtev razpisa (npr. kohezija, Podnebni sklad, LIFE) ter od tega, kako je projekt zasnovan. [Smernice za krepitev podnebne odpornosti naložb \(2023\)](#) dajejo predvsem metodološki okvir (kako pristopiti k oceni tveganj, ranljivosti in ukrepov), ne pa univerzalnega "obrazca poročanja".

Kljub temu pa se pri sofinanciranih projektih praviloma pričakuje, da je zagotovljena sledljivost – da je jasno razvidno:

- katera podnebna tveganja so bila za projekt relevantna (npr. poplave, ekstremne padavine, vročinski valovi, suša, veter/neurja),
- kateri ukrepi za povečanje odpornosti so bili zato predvideni,
- ali so bili ukrepi dejansko vključeni v projektno dokumentacijo in izvedeni, ter
- kako se bo zagotavljalo, da rešitev deluje tudi v obratovanju (npr. vzdrževanje, upravljanje).

Najbolj praktičen pristop za občine je, da se že v fazi priprave projekta oblikuje kratek načrt dokazovanja podnebne odpornosti, kjer se za vsak ključni ukrep vnaprej določi:

- kaj je ukrep (in katero tveganje naslavlja),
- kje je ukrep opredeljen (npr. v projektni nalogi, idejni zasnovi, PGD/PZI, popisih del),
- kdaj se preverja (pred gradnjo, med izvedbo, ob prevzemu, po prvih ekstremnih dogodkih / v obratovanju),
- kako se dokazuje (dokazila).

Kot ustrezna dokazila za podnebno odpornost se v praksi uporabljajo predvsem: projektni načrti in tehnične specifikacije (kjer so ukrepi jasno vrisani/opisani), zapisniki tehničnih pregledov, fotografska dokumentacija izvedenega stanja, dokazila o vgrajenih sistemih in njihovih lastnostih (npr. odpornost strešne kritine na točo, dimenzioniranje zadrževalnikov, izvedba senčenja, izvedeni protipoplavni detajli), ter dokumenti o upravljanju in vzdrževanju (npr. režim upravljanja meteorne vode, vzdrževanje zelenih površin/ukrepov senčenja, vzdrževanje protipovratnih elementov ipd.). Cilj ni "več papirja", ampak jasno dokazilo, da so ukrepi odporni, izvedeni in upravljeni.

Takšna evidenca je koristna tudi zato, ker zmanjšuje tveganje poznih dopolnitev in novelacij; če so ukrepi za odpornost že zgodaj prevedeni v projektno dokumentacijo, pogodbe in prevzemne postopke, je preverjanje v kasnejših fazah hitrejše in bolj objektivno. Pri projektih, ki so financirani iz EU virov, je to praviloma tudi najbolj zanesljiv način, da občina izkaže, da je podnebna odpornost obravnavana sistematično in sorazmerno glede na vrsto in velikost naložbe.

III) Razpisi in financiranje

Vprašanje št. 11:

Kdaj in na kakšen način bodo objavljeni razpisi za črpanje sredstev iz aktualnega Podnebnega sklada, glede na to, da je Skupnost občin Slovenije maja 2025 v okviru dveh delavnic »Sooblikujmo Podnebni sklad po meri občin« zbrala in na Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (MOPE) posredovala predloge občin za sofinanciranje ukrepov na osmih vsebinskih področjih Odloka o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe 2025–2028?

Odgovor na vprašanje št. 11:

V Programu porabe sredstev **Podnebnega sklada za leta 2025-2028** ([Odlok o Programu porabe sredstev Podnebnega sklada za leta 2025–2028](#) (PISRS)) bodo občine lahko kandidirale na javnih pozivih/javnih razpisih (JP/JR) na različnih področjih in ukrepih iz programa. V nadaljevanju so navedeni ukrepi iz programa, okvirna višina in časovnica načrtovanih JP/JR in vzvajalci JP/JR. Podrobnejša vsebina ukrepov je na voljo v samem programu.

V okviru ukrepa **1.1 Javne stavbe (širši in ožji javni sektor) ter posebne vrste stavb** je odprt JP 123SUB-sNESLS25 Nepovratne finančne spodbude lokalnim skupnostim za skoraj ničenergijske stavbe v višini 10 mio EUR, ki je objavljen na spletni strani Eko sklada: Javni poziv 123SUB-sNESLS25 Nepovratne finančne spodbude lokalnim skupnostim za skoraj ničenergijske stavbe | Eko sklad. Dodatno bo predvidoma v naslednjem letu na spletni strani Eko sklada objavljen nov JP v višini do 10 mio EUR, ki bo prav tako namenjen za spodbude lokalnim skupnostim za sofinanciranje novih naložb v gradnjo trajnostnih skoraj ničenergijskih stavb.

V okviru ukrepa **2.1. Naložbe v infrastrukturo za trajnostno mobilnost se načrtuje:**

- JR Umirjanje prometa na državnih in lokalnih cestah skozi naselja. Okvirna vrednost razpisa bo 2,5 mio EUR. Občine bodo lahko kandidirale za pripravo projektov umirjanja prometa in njihovo izvedbo v naseljih, z namenom izboljšanja prometne varnosti ranljivih udeležencev. JR bo pripravilo MOPE v prvi polovici leta 2026.
- Sofinanciranje projektov na 2. roku JR UTM 2025, ki je že objavljen (Javni razpis za sofinanciranje ukrepov trajnostne mobilnosti v obdobju 2023–2029 | GOV.SI). Načrtovano dodatnih 32 mio EUR iz Podnebnega sklada k sredstvom EKP21-27.

V okviru ukrepa **2.2 Brezemisijska vozila ter polnilna in oskrbovalna infrastruktura za brezemisijska vozila** bo v začetku leta 2026 objavljen javni razpis v višini 6,7 mio EUR za nakup tovornih vozil in polnilne infrastrukture, ki sicer ne bo namenjen občinam. Bodo pa sredstva namenjena tudi za nakup komunalnih vozil, za katera bodo lahko kandidirala komunalna podjetja. JR bo objavljen na spletni strani Borzena.

V okviru ukrepa **2.3. Razvoj javnega potniškega prometa** je odprt JP za spodbude občinam za nakup novih vozil za prevoz potnikov in šolarjev v višini 45 mio EUR, ki je objavljen na spletni strani Borzena: Subvencije za okolju prijaznejše avtobuse | Borzen.

V okviru ukrepa **2.4 Mehki ukrepi trajnostne mobilnosti** MOPE predvideva objavo več javnih razpisov, na katere bodo lahko kandidirale občine:

- JR za sofinanciranje priprav in izvedbe aktivnosti Evropskega tedna mobilnosti v višini 450.000 EUR za leto 2026 in 450.000 EUR za leto 2027. Razpis je namenjen vsem občinam, ki izvajajo kampanjo ETM na lokalni ravni. Maksimalna višina sofinanciranja na občino je 7.000 EUR. Za leto 2026 bo JR objavljen 12. 12. 2025 v UL, za leto 2027 pa decembra 2026. JR pripravlja MOPE.
- Priprava Načrtov izvajanja parkirne politike (NIPP), okvirna vrednost razpisa 1 mio EUR. Razpis je prednostno namenjen za mestne občine, ki se bodo lahko prijavile za sofinanciranje (80% upravičenih stroškov) priprave NIPP. JR bo MOPE pripravilo v začetku leta 2026.
- Izvedba ukrepov iz mobilnostnih načrtov (MN) na podlagi predhodno pripravljenih MN, okvirna vrednost razpisa 1,76 mio EUR. Na JR bodo lahko kandidirali: občine, organi javne in državne uprave, ki so veliki generatorji prometa in bodo z izvedbo ukrepov spodbujali trajnostno mobilnost zaposlenih in obiskovalcev. JR bo MOPE pripravilo predvidoma v prvem kvartalu leta 2026.
- JR za sofinanciranje priprave OPPN ob vozliščih JPP, okvirna vrednost razpisa 1 mio EUR. Na JR bodo lahko kandidirale občine. JR bo MOPE pripravilo predvidoma v prvem kvartalu leta 2026.

V okviru ukrepa **5.6 Prilagajanje regij in lokalnih skupnosti podnebnim spremembam** bo v 2026 objavljen JR v višini 4,5 mio EUR za sofinanciranje ukrepov prilagajanja podnebnim spremembam v regijah in občinah. JR bo pripravilo MOPE.

Vprašanje št. 12:

Kje pridobiti povratne informacije o tem, ali bo ukrep, ki smo ga izpolnili na prijavnem vzorcu, financiran iz Podnebnega sklada?

Odgovor na vprašanje št. 12:

Pridobivanje povratnih informacij o možnostih financiranja iz Podnebnega sklada je ključno za pravočasno pripravo projektov in učinkovito prijavljanje na razpise. Ker se prioritete sklada spreminjajo glede na nacionalne podnebne politike in EU smernice, morajo občine umestiti projekte v aktualni strateški okvir. Najbolj zanesljiv način dostopa do informacij je spremljanje objav [Ministrstva za okolje, podnebje in energijo \(MOPE\)](#), ki upravlja sklad in objavlja razpisne dokumente, obrazce, roke ter merila.

Z vidika občin je pomembno, da so ključne usmeritve glede prihajajočih razpisov na voljo dovolj zgodaj. To omogoča temeljito in učinkovito pripravo projekta (izdelavo DNSH, PZI, PGD⁷ in ostali dokumentov in eventuelno umeščanje projekta v prostor), rezervacijo finančni sredstev (za sofinanciranje ali avans), za večje projekte pa tudi sinergijo z projekti na nivoju regionalnega razvojnega programa. S tem ko je projekt pripravljen za financiranje (t.i. ready to go) bistveno zmanjša tveganje financiranja (bodisi podnebni sklad, bodisi kateri drug) za izvedbo projekta.

Drugi pomemben vir je portal [EUSkladi](#), ki združuje informacije o nacionalnih in kohezijsko financiranih programih. Portal objavlja osnutke razpisov, pojasnila, odgovore na vprašanja prijaviteljev in morebitne spremembe pogojev. To je še posebej pomembno za razumevanje, kako finančni instrumenti vključujejo zahteve DNSH in podnebne odpornosti.

Občine lahko pridobijo povratne informacije tudi preko [Skupnosti občin Slovenije \(SOS\)](#), ki pogosto organizira sestanke, spletne seminarje in delavnice, kjer ministrstvo predstavlja razpisne namere, daje usmeritve in odgovarja na tehnična vprašanja. To omogoča zgodnje zaznavanje tematskih prioritet (npr. voda, vročina, zelena infrastruktura, obnovljivi viri energije).

Regionalne razvojne agencije (RRA) imajo pomembno vlogo pri filtriranju informacij za občine. Kot razvojni partnerji razumejo lokalne potrebe, zato lahko občine usmerijo k ustreznim razpisom in pomagajo pri pripravi projektnih vsebin, climate proofing poročil ter DNSH matrike. Ker se nacionalni razpisi navezujejo na evropske politike (npr. EU Green Deal, taksonomijo, trajnostne investicije), so RRA primerni sogovornik za razumevanje širšega konteksta.

Dodatno lahko občine pridobijo neformalna pojasnila preko [Podnebne pisarne](#) (ki se vodi na SOS, v javno-javnem partnerstvu med MOPE in SOS) in projekta [LIFE4ADAPT](#) (koordinator MOPE), ki v okviru usposabljanj nudita podporo pri razlagi metodologije DNSH, ključnih vprašanj glede elaboratov podnebne odpornosti in naravi temelječih rešitev. Ta podpora je lahko koristna, kadar se občina sooča z vprašanjem, ali je njihov projekt dovolj "zelen" in ali je dokumentacija dovolj kakovostna.

Skupna priporočila so:

- redno spremljanje MOPE objav,
- vključitev občine v komunikacijske tokove SOS in RRA,
- pravočasna priprava projektnih konceptov,
- zgodnje preverjanje skladnosti z DNSH in podnebno odpornostjo,
- uporaba LIFE4ADAPT podpore kot dopolnilnega vira strokovnih informacij.

Vprašanje št. 13:

Kako lahko učinkovito podpremo lokalne skupnosti pri prepoznavanju finančnih priložnosti za izvajanje ukrepov prilagajanja?

Odgovor na vprašanje št. 13:

Z vidika občin je pomembno, da so ključne usmeritve glede prihajajočih razpisov na voljo dovolj zgodaj. To omogoča temeljito in učinkovito pripravo projekta (izdelavo DNSH, PZI, PGD in ostali dokumentov in eventuelno umeščanje projekta v prostor), rezervacijo finančni sredstev (za sofinanciranje ali avans), za večje projekte pa tudi sinergijo z projekti na nivoju regionalnega razvojnega programa. S tem ko je projekt pripravljen za financiranje (t.i. »ready-to-go«) bistveno zmanjša tveganje financerja (bodisi Podnebni sklad, bodisi kateri drug) za izvedbo projekta. Učinkovita podpora zato temelji na kombinaciji preglednih informacij o osnovnih kriterijih za pridobitev financiranja ter, organizirane podpore ter učenja iz dobrih praks.

Najprej pomaga, da občine vzpostavijo en "centralni" nabor preverjenih virov, kjer redno spremljajo razpise in napovedi. Za evropsko kohezijsko politiko je ključen portal [EU-skladi](#) kjer so objavljeni razpisi, napovedani razpisi in e-obveščanje (e-informator). Za EU programe (npr. LIFE, Interreg, Horizon Europe, ipd.) je osrednje mesto [EU Funding &](#)

[Tenders Portal](#), ki omogoča iskanje po temah in ključnih besedah. Za prilagajanje je zelo uporaben tudi [Climate-ADAPT](#), ki združuje informacije o ukrepih, financiranju in dobrih praksah, vključno z vsebinami Misije prilagajanja. Na nacionalni ravni je pomemben tudi [Eko sklad](#), ki ima programe in razpise tudi za občine ter druge upravičence.

Drugi korak je, da lokalnim skupnostim pomagamo preiti iz "lovljenja razpisov" v portfelj projektov. Največji preskok naredijo občine, ki imajo vnaprej pripravljen seznam 5–10 projektnih idej (po temah: voda/poplave, vročina in javni prostor, stavbe, zelena infrastruktura, požarna varnost), pri vsaki pa vsaj osnovni opis, lokacijo, okvirno vrednost, fazo pripravljenosti (ideja/IDZ/PGD/PZI) in pregled ključnih pogojev (npr. podnebna odpornost/climate proofing, dovoljenja, partnerstva). Tako razpis postane le trenutek, ko "pravo mapo" hitro nadgradimo v prijavo.

Tretji element je usposabljanje občinskih ekip, a ciljano: ne splošno "o podnebjju", temveč praktično "kako pripravimo prijavo in dokažemo podnebno odpornost projektov". V praksi to pomeni, da občine razumejo, kako utemeljiti podnebno odpornost (tveganja → ranljivost → ukrepi → dokazila), kako izbrati izvedljive ukrepe in kako pravočasno vključiti projektante ali strokovnjake, da se izognemo poznejšim dopolnitvam dokumentacije. Pri tem ima pomembno vlogo tudi Podnebna pisarna in podpora v okviru projekta LIFE4ADAPT, ki lahko pomaga z razlago pojmov, logike postopkov ter usmeritvami glede virov informacij.

Četrti element je močna regionalna podpora (RRA, regijske mreže), ki lahko prevzame del operativnega bremena: spremljanje razpisov, interpretacija meril, povezovanje občin v skupne prijave ter priprava regionalnih portfeljev projektov. To je posebej pomembno za manjše občine z omejenimi kapacitetami.

Peti element je učenje iz **dobrih praks**, ker lokalne skupnosti najhitreje prepoznajo priložnosti, ko vidijo izvedene primere in razumejo, kako so bili projekti pripravljani, financirani in izvedeni. Pomembno je, da dobre prakse niso le "navdih", ampak podlaga za prenos v lokalni kontekst. V tem smislu je pomembno poudariti, da je del projekta LIFE4ADAPT namenjen tudi prepoznavanju dobrih praks ter pripravi načrtov prenosa dobrih praks za izbrane primere, kar občinam olajša, da uspešne pristope prenesejo v svoje okolje. Poleg tega se v okviru Podnebne pisarne pripravlja tudi katalog dobrih praks, ki bo omogočala bolj sistematičen pregled primerov, ukrepov, pogojev izvedbe in ključnih lekcij za uporabo pri novih projektih.

Najbolj učinkovit model podpore je torej: stalno spremljanje preverjenih virov → portfelj projektov → ciljano usposabljanje → regionalna pomoč pri prijavi → uporaba dobrih praks in načrtov prenosa. Ko je ta sistem postavljen, postane prepoznavanje finančnih priložnosti manj "naključno" in bistveno bolj načrtovano.

Vprašanje št. 14:

Zakaj ni mogoče zagotoviti povračila škode, ki je zaradi neurij in toče nastala na strehi osnovne šole, iz sredstev za odpravo posledic naravnih nesreč?

Odgovor na vprašanje št. 14:

Vprašanje financiranja škode, ki nastane zaradi ekstremnih vremenskih dogodkov, je povezano s pravnimi, finančnimi in podnebnimi okvirji. V Sloveniji povračilo škode urejata [Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami](#)⁸ in [Uredba o metodologiji za](#)

⁸ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO364>

[ocenjevanje škode](#)⁹. Po teh predpisih je škoda upravičena do povračila samo, če je dogodek formalno razglašen kot naravna nesreča. Vendar vsi vremenski dogodki niso zakonsko opredeljeni kot naravne nesreče. Toča, nevihte ali lokalna neurja, ki povzročijo škodo na objektih, se ne razglašajo avtomatično kot naravne nesreče, zato sredstva iz državnega proračuna za takšne primere niso na voljo.

Tovrstni dogodki se obravnavajo kot poslovno ali občinsko tveganje in se praviloma krijejo iz zavarovalnih polic. Šole in drugi javni objekti morajo imeti sklenjeno ustrezno zavarovanje, ki krije škodo zaradi toče, vetra, požara in drugih nevarnosti. Zaradi podnebnih sprememb so toča, neurja in ekstremni vetrovi vse pogostejši, zato pravni okvir ni več povsem usklajen z dejansko pojavnostjo dogodkov. Sistem, zasnovan v času, ko so bili takšni pojavi redkejši, danes ne zadošča več.

Podnebne smernice EU, zlasti DNSH in smernice za odpornost, poudarjajo, da morajo biti javni objekti načrtovani tako, da so odporni na pričakovane podnebne obremenitve, vključno z ekstremnimi vremenskimi pojavi. To pomeni, da nosilci objektov (občine) odgovarjajo za upravljanje tveganj, skozi:

- ustrezno projektiranje (npr. strešna kritina odporna na točo),
- redno vzdrževanje,
- zavarovalne mehanizme,
- sistem upravljanja tveganj in kriznega odziva.

V [Smernicah za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023) je posebej izpostavljeno, da je treba ob načrtovanju projektov javne infrastrukture oceniti ranljivost na ekstremne padavine, veter, točo, toplotne obremenitve in druge podnebne spremenljivke. To pomeni, da mora občina ob prenovi ali novogradnji šolskega objekta izvesti podnebno preverjanje – in izkazati, da je objekt zasnovan za pričakovane obremenitve.

V nekaterih državah EU že poteka posodobitev zakonodaje v smeri vključevanja novih podnebnih tveganj med razglašene naravne nesreče, vendar v Sloveniji toča za zdaj ni pravna kategorija naravne nesreče, zato povračilo škode ni mogoče. Ključni instrument za zaščito občin ostaja pravilna izbira zavarovanj in odporno projektiranje v skladu s [Smernicami za krepitev podnebne odpornosti naložb](#) (MKRR, 2023) in [Smernicami za projektiranje objektov, prilagojenih na podnebne spremembe \(splošni del\)](#) (IZS, 2025).

IV) Organizacijske in kadrovske zmogljivosti na lokalni ravni

Vprašanje št. 15:

Kako zagotoviti operativno izvajanje podnebnih tem na občini, kadar nihče od zaposlenih ni formalno pristojen za podnebne tematike?

Odgovor na vprašanje št. 15:

Prilagajanje na podnebne spremembe ni samostojno vsebinsko področje, temveč prečna (horizontalna) tema, ki se dotika več oddelkov znotraj občinske uprave, zlasti prostorskega načrtovanja, investicij, komunalne infrastrukture, javnih objektov, zaščite in reševanja ter finančnega načrtovanja.

Prvi korak k operativnemu izvajanju je jasna organizacijska odločitev vodstva občine, da se podnebni vidiki obravnavajo kot sestavni del rednih delovnih procesov vseh oddelkov glede

⁹ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED2969>

na njihova področja dela. To pomeni, da se pri projektih, investicijah in načrtovanju vedno zastavi vprašanje, ali je projekt podnebno odporen in ali je skladen z načelom DNSH.

Ena izmed možnosti, je imenovanje neformalne kontaktne osebe ali "podnebnega koordinatorja", ki ni nujno nov kader ali nova zaposlitev. Ta oseba deluje kot povezovalna točka in ima predvsem koordinacijsko vlogo: spremlja razpise in smernice, opozarja na podnebne zahteve pri projektih, skrbi za prenos informacij znotraj občinske uprave in vzdržuje stik z zunanjimi podporami (npr. RRA, ministrstvi, projekti, kot je [LIFE4ADAPT](#)). Pomembno je, da ima ta oseba podporo vodstva in dovolj jasno pooblastilo za usklajevanje, ne pa nujno tudi za vsebinsko odločanje.

Naslednji pomemben ukrep je vzpostavitev notranje medoddelčne delovne skupine, ki vključuje zaposlene iz različnih področij (prostor, investicije, komunalne zadeve, finance, zaščita in reševanje). Skupina se lahko sestaja ob večjih projektih ali pred prijavi na razpise in deluje po načelu delitve nalog: vsak prispeva znanje s svojega področja, podnebni vidiki pa se obravnavajo celostno. Takšen pristop je posebej primeren za manjše občine, kjer posamezni zaposleni pokrivajo več vsebin hkrati.

Operativnost je mogoče bistveno izboljšati tudi z vgradnjo podnebnih vprašanj v obstoječe postopke, namesto da se vzpostavljajo novi. To pomeni, da se v fazi priprave investicij, projektnih nalog ali razpisne dokumentacije dodajo osnovna preverjanja, kot so:

- ali je projekt izpostavljen podnebnim tveganjem (npr. poplave, vročina, suša),
- ali so predvideni prilagoditveni ukrepi,
- ali je projekt skladen z načelom DNSH.

Takšna vprašanja lahko postanejo del standardnih obrazcev, kontrolnih seznamov ali internih smernic, kar zaposlenim omogoča, da podnebne vidike upoštevajo brez dodatnega administrativnega bremena.

Ker občine pogosto nimajo vseh potrebnih znanj, je zelo pomembna uporaba zunanje strokovne podpore. Regionalne razvojne agencije (RRA), državne institucije, **Podnebna pisarna** ter podporni projekti (npr. LIFE4ADAPT) lahko občinam preko usposabljanj, ki jih izvajajo pomagajo pri razlagi metodologij, splošnih vprašanj glede priprave elaboratov podnebne odpornosti, DNSH matrik in interpretaciji smernic. Takšna podpora razbremeni zaposlene in zmanjša tveganje napačnih ali nepopolnih rešitev.

Ključni dejavnik uspeha je tudi osnovno usposabljanje zaposlenih, vsaj na ravni razumevanja pojmov, kot so podnebno tveganje, ranljivost, prilagajanje in DNSH, saj je pomembno, da razumejo, zakaj se zahteve glede upoštevanja teh tem pri pripravi projektov pojavljajo in kako vplivajo na vsakdanje delo.

Operativno izvajanje podnebnih tem ne pomeni nujno več dela ali novih zaposlitev. Pomembno je, da prilagajanje na posledice podnebnih sprememb postane del načrtovanja in izvajanja vseh delovnih nalog in projektov, ne glede na področje dela znotraj občinske uprave. Pogosto gre predvsem za spremembo načina razmišljanja in odločanja. To pomeni, da se podnebni vidiki obravnavajo pravočasno, sistematično in kot del kakovostnega upravljanja tveganj. Takšen pristop dolgoročno zmanjšuje stroške, zaplete pri projektih ter povečuje varnost in odpornost lokalne skupnosti.

Vprašanje št. 16:

Kako nameravamo v prihodnje zagotavljati zadostno število operativnih gasilcev, glede na to, da so večinoma prostovoljci in se njihova starostna struktura postopoma zvišuje?

Odgovor na vprašanje št. 16:

Podnebne spremembe in z njimi povezani ekstremni dogodki (poplave, suše, požari v naravi, neurja...) povečujejo obseg in zahtevnost posredovanj, zato bo dolgoročno ohranjanje zadostnega števila operativnih gasilcev še pomembnejše. Ker so gasilci v veliki meri prostovoljci in se starostna struktura postopoma zvišuje, je smiselno ukrepati na več ravneh. Kjer se nakazujejo ali pojavljajo trendi zmanjševanja števila operativnih gasilcev, je treba okrepati ukrepe za motivacijo in zadržanje operativnih gasilcev.

Kjer se nakazujejo ali pojavljajo trendi zmanjševanja števila operativnih gasilcev, je treba okrepati ukrepe za motivacijo in zadržanje operativnih gasilcev. Občine lahko z relativno preprostimi ukrepi izboljšajo pogoje za sodelovanje: financiranje oz. povračila stroškov zdravniških pregledov in specialnih usposabljanj, jasna podpora prostovoljnemu delu (npr. priznanja, nagrade, lažja logistika), ter aktivno sodelovanje z lokalnimi delodajalci, da je udeležba na intervencijah in usposabljanjih izvedljiva.

Poudarek ni na uvajanju povsem novih rešitev, ampak na tem, da se že obstoječe oblike podpore okrepi, bolje uskladi in administrativno poenostavi, saj se njihovo izvajanje med občinami v praksi razlikuje. Občine lahko z relativno preprostimi ukrepi izboljšajo pogoje za sodelovanje: zagotovijo predvidljivo financiranje oz. enostavna povračila stroškov (npr. zdravniški pregledi, specialna usposabljanja), sistematično podporo prostovoljnemu delu (npr. priznanja, nagrade, lažja logistika) ter proaktivno sodelovanje z lokalnimi delodajalci (npr. dogovori/protokoli), da je udeležba na intervencijah in usposabljanjih izvedljiva tudi v delovnem času. V nekaterih državah se kot dodatna spodbuda uporabljajo tudi modeli nagrajevanja zvestobe/dolgega staža (npr. "length-of-service" programi) ter bolj strukturirani pristopi k podpori delodajalcev za odsotnost zaposlenih zaradi intervencij ali usposabljanj.

Zelo pomembno je tudi vključevanje gasilcev v občinske procese upravljanja tveganj. Gasilci imajo praktično znanje o kritičnih točkah (ponavljajoče poplave, vetrolomi, požari na stiku naselja in narave), zato lahko pomagajo pri prioritetah ukrepov, pripravi scenarijev in pri ozaveščanju prebivalcev. To je še posebej relevantno za manjše občine, kjer je znanje "na terenu" pogosto najzanesljivejši vir informacij.

Za bolj učinkovito načrtovanje pa je koristno izhajati tudi iz že obstoječih državnih ocen tveganja za nesreče, ki za posamezne tipe nesreč (npr. poplave, suša, požar ...) podajajo oceno tveganja ter omogočajo primerjave po občinah in regijah.

Res je, da te ocene praviloma temeljijo na dosedanjih podatkih in ne zajamejo vedno pričakovanega poslabšanja zaradi podnebnih sprememb, vendar so kljub temu zelo uporabne kot izhodišče: omogočajo, da se usposabljanja, oprema in operativna pripravljenost bolj ciljno prilagodijo dejanskim tipom tveganj na posameznem območju (npr. več poudarka na poplavni logistiki v občinah z visokim poplavnim tveganjem, na požarni taktiki in oskrbi z vodo v sušno bolj izpostavljenih okoljih, ipd.). Ker so v pripravi tudi dodatne analize ranljivosti sektorjev in nekaterih regij na podnebne spremembe, jih bo smiselno vključevati v nadaljnje načrtovanje podpore gasilskim enotam in regijskim usposabljanjem.

Pri zagotavljanju zadostnega števila operativnih gasilcev je treba upoštevati tudi širši družbeni kontekst. Sistem prostovoljnega gasilstva v Sloveniji dolgo je svetel zgled tudi v mednarodnem prostoru, saj temelji na močni lokalni skupnosti, solidarnosti in

medgeneracijskem prenosu znanja. Danes pa se interes za vključevanje v prostovoljne organizacije ponekod zmanjšuje zaradi sprememb v družbi: večje individualizacije in atomiziranosti, manj vsakodnevnega druženja v fizični obliki ter premika aktivnosti mladih v digitalni/virtualni prostor. Zato krepitev operativnih kapacitet ni samo vprašanje financ, opreme in usposabljanja, ampak tudi vprašanje krepitev občutka pripadnosti, skupnosti in medsebojne odvisnosti – še posebej pri otrocih in mladini.

V tem kontekstu je smiselno gasilstvo (zlasti mladinske programe) predstavljati ne le kot »organizacijo za posredovanje ob nesrečah«, ampak kot prostor, kjer mladi pridobijo konkretne življenjske veščine, odgovornost, ekipno delo, samostojnost in občutek, da so del skupnosti, ki si pomaga. Občine lahko to podprejo z aktivnim sodelovanjem šol, vrtcev in lokalnih društev, z vidnimi lokalnimi dogodki in vajami, z mentorstvom ter s sodobnimi oblikami vključevanja (npr. kombinacija digitalnih orodij za komunikacijo in organizacijo, vendar s poudarkom na fizičnih vajah, skupnem delu in izkušnji). Tak pristop krepi družbeno odpornost: ne gradi le kadra za intervencije, ampak tudi kulturo sodelovanja in solidarnosti, ki je v času podnebnih in drugih kriz vse bolj odločilna.

Okrepiti je potrebno aktivnosti, ki promovirajo pozitivne vidike socialne kohezije, solidarnosti in pomoči, ki jo znotraj skupnosti lahko nudi vsak posameznik. Naloga države in lokalnih skupnosti je tudi z prihajajočimi sredstvi za obrambo okrepiti pozitivno vlogo struktur civilne zaščite, ki delujejo znotraj skupnosti in katere ključni del so tudi gasilci.

V) Izobraževanja in usposabljanja

Vprašanje št. 17:

Kdaj in v kakšnem obsegu bodo organizirana kakšna izobraževanja na temo DNSH?

Odgovor na vprašanje št. 17:

Izobraževanja o načelu »Do No Significant Harm« (DNSH) so za občine pomembna predvsem zato, ker je DNSH pogosto obvezen del prijav na razpise (zlasti pri evropskih virih, npr. v okviru Evropske kohezijske politike 2021–2027, in pri podnebno usmerjenih javnih razpisih). DNSH ni zgolj izpolnjevanje obrazca, temveč zahteva osnovno razumevanje šestih okoljskih ciljev EU in sposobnost, da občina prepozna morebitne vplive projekta ter jih obvlada z ustreznimi omilitvenimi ukrepi in dokazili. Ker se praksa še razvija in se zahteve med razpisi lahko razlikujejo, se usposabljanja običajno izvajajo postopno in pogosto v povezavi z aktualnimi razpisi.

V prihodnje bo osnovna raven izobraževanj (temeljni pojmi, logika DNSH, kako brati razpisne zahteve, kako strukturirati matriko in dokazila) pokrita v okviru delovanja Podnebne pisarne, nadgradnja – predvsem v smeri zahtevnejših primerov, povezovanja DNSH s podnebno odpornostjo (climate proofing) in praktičnega dela na projektih – pa bo zagotovljena skozi aktivnosti LIFE4ADAPT. To je pomembno, ker se v praksi vedno pogosteje pričakuje, da se DNSH obravnava skupaj s podnebno odpornostjo, kar od pripravljavcev projektov zahteva boljše razumevanje tehničnih rešitev in lokalnih tveganj.

Poleg teh dveh ključnih podpornih stebrov bodo izobraževanja praviloma potekala tudi prek drugih institucij in mrež. Ministrstva (zlasti ob objavah razpisov) pogosto organizirajo predstavitve, webinarje ali strokovne posvete, kjer se pojasnijo konkretne zahteve razpisa, pogoste napake in pričakovana dokazila. Regionalne razvojne agencije (RRA) imajo pomembno vlogo pri ciljno usmerjenem usposabljanju občin in pogosto nudijo tudi praktično podporo pri pripravi dokumentacije. Skupnost občin Slovenije (SOS) praviloma organizira

tematske dogodke, povezane z novostmi in izvedbo razpisov, medtem ko strokovna združenja (npr. IZS in druga) pokrivajo bolj tehnične vsebine, kjer se DNSH dotika projektiranja, gradnje, materialov ali okoljskih vidikov posegov.

Kar zadeva časovni okvir: občine lahko pričakujejo, da se bodo izobraževanja najpogosteje okrepila pred objavami in v času odprtih razpisov, ker takrat nastopi največ potreb po razlagi zahtev in praktični podpori. Najbolj priporočljivo je, da občine spremljajo obvestila in dogodke prek Podnebne pisarne, ter se hkrati vključijo v obveščanje prek RRA in SOS, saj je to običajno najhitrejši način, da pravočasno dobijo informacije o terminih in vsebini usposabljanj.

VI) Politike in vključevanje deležnikov

Vprašanje št. 18:

Kaj prinaša (katere obveznosti) Podnebni zakon za občine?

Odgovor na vprašanje št. 18:

Podnebni zakon (PoZ) v Sloveniji vzpostavlja predvsem nacionalni okvir (strategije, načrte, spremljanje) za blaženje in prilagajanje, zato večina obveznosti ni zasnovana kot "nova univerzalna administrativna obveznost občin", temveč kot okvir, ki se bo v praksi najbolj poznal skozi regionalno načrtovanje prilagajanja in skozi pogoje za financiranje ter izvajanje projektov.

Najbolj neposredna novost za lokalno raven je, da zakon določa pripravo **regionalnih akcijskih načrtov prilagajanja podnebnim spremembam** za vsako razvojno regijo. Akcijski načrt mora vsebovati oceno ranljivosti in tveganj regije, ukrepe, nosilce, roke, pričakovane učinke ter oceno potrebnih sredstev, posodablja pa se najmanj na pet let; regije z mestnimi občinami morajo ukrepe v posebnem poglavju obravnavati tudi ločeno za vsako mestno občino. Vloga občin je tu predvsem v sodelovanju pri pripravi in usklajevanju ukrepov (ker gre za ukrepe, ki se pogosto izvajajo prav na lokalni ravni) ter v javnem objavljanju sprejetega akcijskega načrta na spletnih straneh občin v razvojni regiji.

Zakon poleg tega vsebuje določbo, da lahko ministrstvo pri občinskih projektih blaženja ali prilagajanja, ki jih sofinancira država, od občine zahteva, da se posvetuje z nevladnimi organizacijami v javnem interesu na področju podnebnih sprememb in rezultate posvetovanja posreduje ministrstvu. To ni splošna obveznost za vse projekte, ampak možnost zahteve v specifičnih primerih (državno sofinanciranje).

Pomembno je tudi, da Podnebni zakon na sistemski ravni predvideva podporne dejavnosti države (npr. podpora lokalnim skupnostim pri pripravi ukrepov, ozaveščanje in izobraževanje), kar pomeni, da se bodo orodja in podlage za občine postopoma krepile – zlasti skozi izvajanje strategije prilagajanja in regionalnih akcijskih načrtov.

V praksi se bodo občine z "obveznostmi" najpogosteje srečevale takrat, ko bodo pripravljale in izvajale projekte, povezane s prilagajanjem (npr. voda, poplave, vročina v naseljih, odpornost javnih objektov), saj bodo regionalni načrti in razpisni pogoji vse pogosteje zahtevali, da je projekt vsebinsko usklajen z ukrepi in ocenami tveganj na ravni regije.

Vprašanje št. 19:

Kaj prinaša občini/regiji vključitev v »Misijo prilagajanja na podnebne spremembe« in kakšni so pogoji za vključitev?

Odgovor an vprašanje št. 19:

EU Misija za prilagajanje na podnebne spremembe (ang. [EU Mission on Adaptation to Climate Change](#)) je prostovoljna pobuda, s katero Evropska komisija podpira regije in občine pri krepitvi odpornosti do leta 2030. Ključno je razumeti, da "pridružitve" v praksi pomeni predvsem podpis **Misijske listine** (ang. *Mission Charter*) in vključitev v misijsko skupnost (ang. *Community of Practice*) – vendar je bilo to doslej vezano na časovno omejene pozive, ki so lahko odprti ali zaprti. Na uradnem portalu Misije je trenutno jasno zapisano, da je poziv za podpis listine (in tudi za status ang. »*Friend of the Mission*«) trenutno zaprt, prihodnje priložnosti pa bodo objavljene prek [MIP4Adapt](#).

Ko je bil poziv odprt, je postopek praviloma potekal tako, da je bila občina/regija (kot lokalna ali regionalna javna oblast) iz držav članic EU ali držav, pridruženih programu Obzorje Evropa, povabljena, da izpolni prijavitni vprašalnik (EU survey), na podlagi katerega je Komisija ocenila zavezanost in kapacitete ter nato povabila k podpisu listine.

Pomembno: ta "Horizon" pogoj je geografsko/pravni (kdo je upravičen glede na državo), ne pa zahteva, da bi morala biti občina ali regija že vključena v Horizon projekt.

Z vidika vsebine so bile ključne zaveze podpisnic predvsem: politična podpora procesu prilagajanja, pripravljenost na pripravo ali posodobitev ocene tveganj in načrta/strategije prilagajanja, vključevanje deležnikov ter spremljanje napredka. Misija močno spodbuja tudi uporabo naravi temelječih rešitev in učenje iz dobrih praks prek mreže regij in občin.

Kaj pa lahko občina naredi zdaj (čeprav se trenutno formalno ne more pridružiti EU Misiji)?

- Lahko se vključuje v misijsko relevantne razpise in projekte (Horizon Europe, LIFE, Interreg ipd.), ker Misija kot takšna teče naprej in financiranje poteka skozi letne razpise.
- Nekateri misijski podporni pozivi (npr. za dogodke) so bili odprti za podpisnice in tudi za evropske regije/lokalne oblasti, ki so vključene v projekte prilagajanja, ne pa nujno le za podpisnice.

Za najbolj zanesljive in ažurne informacije je smiselno spremljati predvsem: uradno stran [Misije na Climate-ADAPT](#) (podstran za [regije in lokalne oblasti](#)), kjer so objavljeni status pozivov in povezave do FAQ, ter [MIP4Adapt](#), kjer se objavljajo prihodnje priložnosti in podporne storitve.

Čeprav formalni pristop trenutno ni mogoč, je smiselno, da občine in regije že zdaj gradijo elemente, ki jih Misija običajno pričakuje od podpisnic (npr. ocena podnebnih tveganj, akcijski načrt prilagajanja, portfelj ukrepov, vključevanje deležnikov, spremljanje napredka). To jim sicer ne zagotavlja avtomatične prednosti, vendar pomeni, da bodo ob morebitnem ponovnem odprtju poziva ali ob vključevanju v misijske projekte praviloma bolje pripravljene, hitreje odzivne in z bolj prepričljivo utemeljitvijo zavezanosti prilagajanju.

Vprašanje št. 20:

Kako motivirati občanke in občane, da sami uvajajo prakse, ki spodbujajo prilagajanje na podnebne spremembe?

Odgovor na vprašanje št. 20:

Motivirati občanke in občane, da sami uvajajo prakse prilagajanja na podnebne spremembe, je pogosto težje kot pripraviti načrt ali pridobiti sredstva, saj ukrepi običajno pomenijo spremembo navad ali pa tudi osebno investicijo. Ljudje se praviloma odločajo na podlagi tega, kako močno zaznajo tveganje, koliko zaupajo informacijam in institucijam ter ali vidijo neposredno korist zase in za svojo skupnost. Zato je najbolj učinkovit pristop kombinacija jasne komunikacije, konkretnih spodbud in vključevanja prebivalcev v rešitve.

Najprej je pomembno, da občina komunicira na način, ki temelji na konkretnih lokalnih primerih, ne na abstraktnih pojmi. Prebivalci se lažje odzovejo na sporočila, kot so »drevesa zmanjšajo pregrevanje ulice«, »zadrževanje meteorne vode zmanjša možnost zalivanja kleti« ali »senčenje ohladi stanovanje in zmanjša stroške«, kot pa na splošne izraze tipa »krepitev podnebne odpornosti«. Še posebej učinkovito je, če občina pokaže realne lokalne primere škode (npr. poplave, neurja, vročinski valovi) in takoj zatem predstavi izvedljive rešitve, ki jih lahko posameznik uporabi doma.

Pomemben vzvod so finančne spodbude, ker znižajo začetno oviro za ukrepanje. Občina lahko motivira prebivalce s sofinanciranjem senčil, zelenih streh in fasad, ureditvijo zadrževanja ali ponikanja meteorne vode na parceli, podporo pri ozelenitvi dvorišč ali z razdeljevanjem sadik in dreves. Če so spodbude preproste za uporabo in dobro komunicirane, se delež ljudi, ki ukrepajo, praviloma bistveno poveča.

Zelo dobro deluje tudi participativno načrtovanje, kjer prebivalci niso samo prejemniki ukrepov, ampak soustvarjalci rešitev. Ko ljudje sodelujejo pri oblikovanju ukrepov v soseski (npr. kje postaviti drevesa, kako urediti trg, kako izboljšati odvajanje meteorne vode), ukrepe hitreje sprejmejo, jih lažje branijo tudi pred nasprotovanji in jih pogosto pomagajo tudi vzdrževati. Poleg tega se s tem krepi občutek pripadnosti in skupnosti, kar je pomemben del družbene odpornosti.

Da se motivacija okrepi, je koristno ustvariti jasno povezavo med lokalnim tveganjem in konkretnim ukrepom. To pomeni, da občina prebivalcem na razumljiv način predstavi lokalne podatke (npr. poplavna ogroženost, vročinske obremenitve, zdravstvena tveganja v vročinskih valovih) in hkrati pokaže, kateri ukrepi so smiselni v njihovem okolju. Ko ljudje razumejo, da tveganje ni "nekje drugje", ampak je povezano z njihovo ulico, hišo ali sosesko, se pripravljeno za ukrepanje praviloma poveča.

Pri motivaciji so zelo uporabne tudi naravi temelječe rešitve (NbS), ker so vidne, estetske in praviloma prinašajo več koristi hkrati: hladijo prostor, zadržujejo vodo, izboljšujejo počutje in lahko povečujejo biotsko raznovrstnost. Čeprav prebivalci pogosto ne razmišljajo v teh pojmi, hitro razumejo koristi dreves, parkov, zelenih površin ali revitaliziranih vodotokov. Pri tem je smiselno zagotavljati, da so rešitve kakovostno načrtovane in tudi dolgoročno vzdrževane.

Pomembno je, da občina pri motiviranju ne nagovarja prebivalcev kot homogeno skupino, ampak posebno pozornost nameni ranljivim skupinam (starejši, socialno šibkejši, kronični bolniki, invalidi, osebe brez ustreznega hlajenja, stanovalci v slabše kakovostnih bivanjskih razmerah). Pri teh skupinah zgolj splošne kampanje pogosto niso dovolj, zato so učinkovitejši neposredni in ciljniki ukrepi: osebno informiranje (npr. preko centrov za socialno delo, patronažnih služb, društev upokojencev), telefonski ali terenski "check-in" ob vročinskih valovih, pomoč pri manjših prilagoditvah doma (npr. senčenje, ventilacija), organizacija hladilnih prostorov v javnih objektih in jasna navodila, kje dobiti pomoč. Takšna podpora ni le vprašanje socialne politike, ampak tudi ključni ukrep prilagajanja, saj ranljive skupine nosijo največji delež posledic ekstremnih dogodkov.

Najmočnejši "motivator" pa so običajno demonstracijski projekti. Ko občina izvede dober primer (npr. ohlajanje javnega prostora, ureditev meteorne vode v soseski, revitalizacija potoka, zasaditve ob šoli), prebivalci vidijo rezultate v praksi. Takšni projekti zmanjšajo dvom ("ali to sploh deluje?") in pogosto sprožijo posnemanje: ljudje se lažje odločijo za ukrepe doma, ko jih vidijo delovati v svojem kraju.

Takšne pristope lahko učinkovito dopolni tudi participativni proračun, kjer občina del sredstev nameni projektom, o katerih neposredno odločajo občanke in občani. Če občina med prednostne teme uvrsti prilagajanje na podnebne spremembe, lahko prebivalci predlagajo in izberejo konkretne, vidne ukrepe (npr. ozelenitve in senčenje javnih površin, manjše ureditve za zadrževanje meteorne vode, skupnostne vrtove). To dobro dopolni demonstracijske projekte, ker prebivalci niso le opazovalci dobrih praks, ampak tudi soodločevalci – zato se pripravljenost za posnemanje in uvajanje ukrepov pogosto še poveča.

VII) Vsebinski poudarki in tveganja

Vprašanje št. 21:

Zakaj betoniranje vodotokov ni primeren oz. učinkovit protipoplavni ukrep?

Odgovor na vprašanje št. 21:

Betoniranje in tehnično utrjevanje vodotokov nista več priporočena kot splošna ali privzeta protipoplavna rešitev, saj lahko pospešita odtok vode in poslabšata ekološko stanje vodotokov (tj. kakovost vodnega okolja glede na zgradbo in delovanje vodnega ekosistema – npr. raznolikost in prisotnost vodnih organizmov, naravnost rečne struge in bregov ter hidrološke razmere). V določenih primerih pa so lokalno omejeni tehnični ukrepi lahko upravičeni ali nujni (npr. pri premostitvah, zaščiti kritične infrastrukture in obstoječih strnjjenih naseljih), če so utemeljeni z analizo tveganj ter zasnovani tako, da se vplivi na vodni ekosistem čim bolj zmanjšajo.

Eden ključnih problemov betoniranja je, da se pri tem uničijo ekosistemske storitve vodnega telesa, kot so zadrževanje vode, samočistilna sposobnost, blaženje visokih pretokov in podporna biotska pestrost. Betonski kanal brez vegetacije in morfološke raznolikosti pospeši odtok, kar povzroči višje konične pretoke na kratkem odseku. Dolvodno se tako poplavni val poveča, kar pomeni, da ukrep ne obvladuje tveganja, ampak ga preusmeri in celo poslabša. [Smernice DNSH](#) (2024) izrecnooudarjajo, da projekt ne sme povzročiti poslabšanja stanja voda ter da mora ohranjati ali izboljševati ekološki status. Betoniranje vodotokov običajno vodi v poslabšanje hidromorfološkega stanja, kar je v nasprotju s cilji **Vodne direktive** (ang. [Water Framework Directive](#)) in zato neskladno s smernicami. Tudi **Smernice za krepitev podnebne odpornosti** (2023) poudarjajo, da morajo biti vodnogospodarski ukrepi ocenjeni glede na vpliv na naravne procese, zlasti glede zadrževanja in upočasnjevanja vode (ang. *slow water concept*).

[Smernice za projektiranje objektov, prilagojenih na podnebne spremembe \(splošni del\)](#)¹⁰ (IZS, 2025) dodatno opozarja, da tehnični ukrepi, kot so betonski kanali, zmanjšujejo robustnost sistema, saj ne omogočajo fleksibilnega prilagajanja na prihodnje ekstremne dogodke. Naravni sistemi – poplavne ravnice, mokrišča, razlivne površine – se lahko

¹⁰ Inženirska zbornica Slovenije, 2025:

https://www.izs.si/assets/media/izsnovo/2025/IZS_Smernica%20za%20prilagajanje%20na%20podnebne%20spremembe.pdf

“odzovejo” na povečanje pretoka, betonski kanali pa ne. Takšna rigidnost poveča tveganje okvare in ima visoke stroške vzdrževanja.

V praksi sodobne poplavne strategije temeljijo na principih na naravi temelječih rešitev (NbS) in integriranega upravljanja voda. EU definira NbS kot rešitve, ki so navdihnjene in podprte z naravo ter hkrati krepijo odpornost, zmanjšujejo tveganje in prinašajo okoljske ter socialne koristi. IUCN Global Standard for NbS™ predstavlja dodatni okvir za preverjanje kakovosti teh rešitev in zagotavlja, da ukrepi niso parcialni ali površinski.

Alternativni ukrepi, ki so skladni z EU usmeritvami in DNSH, vključujejo:

- povečanje poplavnih (razlivnih) površin,
- revitalizacijo vodotokov,
- sonaravno utrditev brežin z vegetacijo, kamnometom in geotekstilom,
- ureditev zadrževalnikov ali zadrževalnih površin,
- ponikanje in upočasnjevanje odtoka na kmetijskih in urbanih območjih,
- ukrepe zelene infrastrukture v urbanem prostoru.

Ti ukrepi so stroškovno učinkovitejši, izboljšujejo ekološko stanje, povečujejo zadrževanje vode in zmanjšujejo konične pretoke – kar je osrednji cilj prilagajanja na podnebne spremembe. Na drugi strani so lahko zaradi neusklajenih prostorsko-načrtovalske dokumentacije, zasebnega lastništva zemljišč in nerešenih vprašanj povezanih z odkupi, nadomestili in upravljaljskimi pravicami lahko ukrepi težje izvedljivi.